

Samuel Liljeblad

DIARIUM
för en
Lappska Resa
Anträdd d. 29 maji 1788

Utg. av

Karin Snellman & Margit Wennstedt

Elektronisk utgåva utan bilder Augusti 1997
(Layout och sidbrytningar avviker från originalet)

[Bild: Samuel Liljeblad, borgströmiansk professor vid Uppsala universitet 1802-1815 och inspektor för Östgöta nation. (Målning av okänd konstnär i nationens ägo)]

Innehållsförteckning

Förord	s.	1
Resan Uppsala - Torneå	s.	4
Resan Torneå - Jukkasjärvi	s.	25
Exkursionen på Torne träsk	s.	30
Åtterresan Jukkasjärvi - Torneå	s.	37
Åtterresan Torneå - Uppsala	s.	49
Bilaga 1: Sommarvägen med Båt til Juckasjerfvi	s.	57
Bilaga 2: Några hus Curer	s.	58
Bilaga 3: En tröskvagn - i Nyböle ångermanl[and]	s.	59
Bilaga 4: Karta över resan	s.	60
Bilaga 5: Litteraturhänvisningar	s.	61

Förord

Tre unga män lämnade i maj 1788 Uppsala för att utforska landets norra delar. Färden, som tog drygt tre månader i anspråk, gick längs kustlandsvägen med Haparanda och Torneå som första resmål. Därefter vidtog en strapatsrik resa i både vagn och båt längs Torneälven till Jukkasjärvi och ut på Torne träsk. De resande botaniserade på fjällsluttningarna och förde en mestadels ojämn kamp mot mygg och knott. De lyckades dock komma längre upp mot norr än några botanister hade nått efter Olof Rudbecks expedition 1695. Carl von Linné stannade 1732 vid Kvikkjokk och tog sig därifrån en bit in i Norge. Längs Torneälven kom han endast upp till trakterna av Vittangi.

Den lilla expeditionen 1788 i Linnés efterföljd leddes av botanisten och sedermera professorn vid Uppsala universitet Samuel Liljeblad. Hans båda kamrater var den trettioårige magistern Carl Birger Rutström från Stockholm och den blott sjuttonårige studenten Barthold Rudolf Ekholm från Vasa i Österbotten. Samuel Liljeblad var själv tjugosju år gammal och nybliven uppsalamagister. På själva promotionsdagen den 16 juni hade herrarna hunnit till Piteå. I stället för den högtidliga lagerkransen i Uppsala domkyrka mottog Liljeblad på Pitholmen en björklövskrans av vännerna. Detta beskriver han målande i den dagbok, som han förde under hela färden.

Dagboken, "Diarium för en Lappska Resa. Anträdd d. 29 Maji 1788", som här för första gången publiceras, finns kvar i original. Den ligger dock splittrad i två arkiv. Huvudboken bevaras i Uppsala universitetsbibliotek, (Handschrift S 40), och skildringen av händelserna i Jukkasjärvi och på Torne träsk i Nordiska museets arkiv, (Handschrift Nm 25.365).

Liljeblads text återges i det följande så exakt som möjligt efter originalen. Vissa smärre uteslutningar har dock företagits. Det gäller i första hand huvudbokens särskilda och delvis ofullständiga kolumn för uppmätta vägvstånd mellan olika orter. I andra hand de fem "lösa" lappar, som Liljeblad i efterhand har klistrat in på aktuella ställen i reseskildringen. På dessa hänvisar han i jämförande syfte till vissa partier i Arwid Ehrenmalms bok "Resa igenom Väster-Norrland til Åsehle Lappmark. Anstald uti Julii Månad 1741" tryckt i Stockholm 1743. Ett par hänvisningar till Aubery de La Motrayes verk "Travels through Europe..." från 1723 och Reginaud Outhiers "Journal d'un voyage au Nord en 1736 & 1737" från 1744 har också lämnats därefter. Som tre bilagor har däremot en tabell över sommarvägen till Jukkasjärvi, en uppteckning av några huskurer och en teckning av en tröskvagn från Ångermanland kopierats. En karta över resvägen har för tydlighetens skull upprättats och bifogats som Bilaga 4 och ett antal illustrationer från aktuell tid har också lagts in i dagbokstexten.

I sin text använder Liljeblad i regel endast de latinska namnen på de växter och insekter, som expeditionen ser och undersöker. För ökad läsförståelse har därför i möjligaste mån de svenska benämningarna tillagts inom klammer direkt efter textstället. Detta arbete har utförts av FK Arne Holmqvist vid Universitetsbiblioteket i Umeå. Vi tackar honom hjärtligt för hans skickliga och insiktsfulla medverkan. Ett antal mera omfattande artbeskrivningar på latin har ej översatts utan finns för den intresserade medtagna genom direktkopiering av originaltexten.

Redigering och layout har utförts av FK Mats Danielsson vid Forskningsarkivet. Vi tackar honom för hans utmärkta insats och för gott samarbete.

I Skytteanska samfundets årsbok Thule 1992 finns en uppsats om Samuel Liljeblad och hans lapska resa av Karin Snellman. För denna och övrig litteratur rörande Liljeblads liv och insatser hänvisas till Bilaga 5 s. 63.

Umeå i juni 1994

Karin Snellman Margit Wennstedt

[Bild: Första sidan i Samuel Liljeblads stora diarium över den lapska resan.
(Originalen i Uppsala universitetsbibliotek. S. 40.) (Ur: Thule 1992, s. 51.)]

Diarium för en Lappska Resa. Anträdd d[en] 29. Maji. 1788

[Tillägg av annan hand: af prof[essor] Sam[uel] Liljeblad inköpt å Bokauktion i Upsala i nov. 1884]

Kl. 1 E.m. 29. [Maji]. Från Upsala

I sällskap med Magister Carl Birger Rutström, S[tock]holm, Barthold Ekholm (fenno Med. studiose). Vår resa vart i början något fördrögd så at vi kommo nog sent ut. Dok den dagen - blir aldrig för sen då vi få anträda resan at undersöka Naturen - de skaparens verk, som kunna finnas på en hittills nog obekant del af riket - dagen var härlig. några strödda moln betäckte himmelen. Jag red förut - betraktade - satte mig ned - (desse annotat[ioner] skrifves på grön bädd.) -

Vägen - vacker - jämn - til Högstad. Högstad - Gästg[ifvaregård] välbelägen (- vid Bron. Ännu hade ej Salvia pratensis [ängssalvia] hunnit slå ut några blader at jag fick nöjet se denna rara plant.)

Af växter prydde redan backarna Gnaphal[ium] dioicum [kattfot]- Ängarna - Ranunculus auricomus [majsmörblomma]- bäckdrag Caltha [palustris] [kabbleka] etc. sidlänta st[ällen] Glecoma hederacea [jordreva]. Bevis at flora ren börjat utslå sin blomstertapet.

Björklunge kyrka restes förbi, vacker ådrog sig vår upmärksamhet för sina 4 hörnpelare el[le]r Torn. Klockstapeln var på taket beväxt af Lichen Vulpinus [varglav]. (Jag har intet träffat denne mossa mer än en el[le]r annan gång förr på gamla spåntak. Mag[iste]r [Rutström] berättade at omkring Eksjö - i Marbäck - der är han nog allmen - torde - förtjena at han försöktes til färgning där han fins i ymnighet. Han tyks något dylikt med sitt utseende lofva.)

Sätuna sätesgård sågo vi på höger, något från vägen långt håll - den tyktes framte en förträffelig utsigt och belägenhet. Åbyggnaden af sten medelmåttig.

Vid ett litet hemman, som het Räsle, stodo 2ne nästan lika växte - store Lönträd de største jag sedt - De stodo nu i all blommando fägring och gofvo (gorde) oss en vacker ögonfägnad med sina förträffeliga och vidt växande kronor.

Efter någon liten skogstrakt fingo vi sädesf[ält?].

Läby gästg[ifvare]gård ringa bygd. Som här börgade en stor skogstract - hade jag lust at Gå förut för at undersöka quid insveti - träffades af Lycopodii [lumner] slägtet - en som är medium emellan Clavátum [mattlumner] och annot[inum] [revlumner] -

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Skada at han ej var i blomma at jag ej något vist kan yttra mig om honom, om han kan vara verkel[igen] skild ell[e]r ej. - tycker at det är en variet[et] af L[ycopodium] annotinum. Den växer på Wikstad hed - en 1/4 dels mil fr[ån] Läby. På samma hed träffades en runsten. 2 1/2 al[na]r hög - men Lichenes [lavar] som den öfvertäkt hindrade vår nyfikenhet at se, hvad på den var ristad.

I denna sköna furu tallhed som var stor och vacker, träffades bland andra en stor myckenhet af Lich[en] Islandicus [islandslav]. Vagns skackeln af.

Efter 1 1/2 mils resa i skogsmark kommo vi til vackra äng och åkerfält. Vår och vintersädet stod til det mästa härligt, på ena sidan om vägen var ett - för några år seden opplögt ängkärr - Utsigten där lofvade liten gräsväxt. där intet godt är sådt, kan intet godt skördas. Naturen hade sjelf varit sparsam planterat där Salix Vide och Carex [starr] - Jordmonen tyktes vara något mager - svart och kallmylla.

Där träffades Salix amygdalina [mandelpil]

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Yfre gästg[ifvare]g[ård] - Stor gård, vackert bygd. belägen i Tiärp sochen. Skön sädesort.

Här lågo vi öfver natt.

30. [Maji]. En vacker morgon. Tiärps kyrka (är väl belägen) stor.

Mehede - Vålbygd. Ligger på den stora heden - som slutar Upland mot Elfven - ingen backe. Här börjades på husen hängtak, trinda barkskalade häng.

Oss mötte den märkelig[aste] kronoallmennige både för den resliga skogen och jämna vägen. - Ej bör förglömmas De vakra blommor hvarmed den var prydd: Anemone vernalis [mosippa] stod ännu i sin pragt. - Fjärillar lekte på de nyssutslagne Vaccinii myrtilli [blåbär] vitis Idaeae [lingon] blommor. Denne skog slutades i ett behagligt susande. hv[ilket] förnöjde våra öron.

Vi rese litet - vi få se ett moln, ett forsande - likt, o[ch], ett förfärligt strömfallet. Det var Elfkarby fors. -

Denne Dal-Elf kastar sig ut för Höga Bergklippor som sluta ihop i fallet - utseendet är egit - det bör ses för at fattas. ett kokande - en skummande bölja. Här arbetar sjelfva kalla böljan til sitt förflygande, at der upstiger som ett beständigt moln ell[er] stark dimba.

Ofvanför strömfallet delar sig ån uti 2ne grenar, hvilka förena sig sedan i Bergklipporne. [I marginalen: Elfven delar sig i 3ne grenar, gör 2ne fall. Det längst åt vester mer slutande.]

Dagen var behaglig. Vi passerade med största nöje öfver Elfkarby färga. - Stränderna - på ena (norra) sidan - ovanligt (mycket) höga - utskäres årligen.

På kronoallmenningen träffade jag en Carabus arvensis [en jordlöpare (skalbagge)] som ej bör förtigas han torde bli ny - (är Carab[us] arvensis) - än ej tilfalle at påse den, hvare han skiljer sig.

Elfkarby - köping - och marknadsplats gästg[ifvare]g[ård] - fans god Lax.

Här såg jag tegel slagit af Bruks slagg som berömdes för sin Eldfasthet.

Vid inträdet i Gästrikland mötte oss helt annan belägenhet - för slät jordmon, tallskogar och jämna räta vägar (som vi förut hade) fingo vi stenbunden mark. Blandade skogar af Björk, tall och gran - vägen krökande hit och dit - backar, den ene tätt opp och strax den andre utföre - jag trodde mig här och där vara transporterad ner i Calmare län i Smoland - En Boskaps hop mötte vi på vägen - som hade hornen i ändarna med kulor af Harts ämnen belagde - artigt sätt at hindra at det ene får ej gör det andre skada - andre svarfvade knapp af Björk. [I marginalen:] Mycket arbete är nedlagt på vägen. är ibland stenhögar utmed vägen som stenmurar. Här på ett ställe träffades snödrifvor ännu.

Gäfle stad - rätt vacker - liknade vid första påseende Upsala el[ler] Nyköping. Segelleden beqvämlike - stora skepp stodo oppe mitt i staden - en å flyter genom, - Staden var i tilltagande. - Ett prägtigt rådhus utom andre hus voro under byggnad. Ännu syntes refvor effter branden 1773 - Staden har sedan blifvit mera ordentligt bygd. (Vi gofvo oss ej nog tid at bese alt som kunde vara värdt åskådande). Jernvägen med sin gård sågs - var stor. Utan för staden voro flere sköna plantager anlagde. Vår resa skyndades.

Norrom Gefle var landet slätt och jämnt - med sandväg moar - til nästa gästgifv[are]g[ård] gick Mag[iste]r Rutström förut. Flora Svecica tappades.

31. [Maji]. Trödje gästg[ifvare]g[ård] där lågo vi om natt. Här mötte oss åter mycket stenbunden mark och backar. vid Hemmanet Rån (växte) träffade vi Cryso[s]plenium alternifolium [gullpudra] i full blomma.

På Trödjemur - ett kärr 1/4 mil långt där fans mycket betula nana [dvärgbjörk] som stod nu, temelig vacker skyltande med sina blommor. Menyanthes [vattenklöver] började ock blomma. äfv[en] Salix amygdalina [mandelpil] - träffades äfven der i blomma Carex limosa [dystarr]. Andromeda polifolia [rosling] med små purpurröda corollis [kransar]. Andra trån som voro planterade på båda sidor om vägen gorde vägen, som var anlagd öfver denna mur, ogement angenäm.

Åter restes förbi kärr där Betula nana var i myckenhet.

Gästgifvare Gården i Hamronge f[örut] Berg belägen i ett bylag vid kyrkan.

Flyttgerdesgårdar sågs.

[Bild: Teckning av "flyttgerdesgård"]

Stora stenbackar och harg upfylte marken. Norra och södra delen af Gästrikland stenbunden, Medlersta slät.

Vi passerade Wifors bruk, som hedrade mycket sin nu varande innehafvare - jag vil ej dermed säga vanhedrade sina forra. alla planteringar, alleer (af Asp, Lön etc.) voro knapt 2 à 3 år gamla.

På flere ställen här å orten berömdes Potates, som en stor välgerning, det landet för några år sen börjat bruka och begagna sig af.

Vi passerade en å, Tynnbro-ån - där mötte oss Helsingeland - stora Liung moar utmärkte början med gamla furu trån - visande här och där sina förtorkade (skatar) toppar bland den unga (yngre) tall skogen.

Utsigten och Vägen hade varit triste om han ej uplifvas af flere här liggande Insjöar. Långa åsar öfver foros, där sjöar voro på båda sidor. Inga gårdar funnos förr än vi kommo mot Skogs kyrka.

Ej långt derifrån var gästg[ifvare]g[ården] Stråkära - belägen i en skogstrakt. här vilade vi öfver Natt.

1. [Junii]. Nu började löfskogar mer visa sig, bland andre Betula incana [gråal], (liknade på stamen Aspen).

Passerades ljusne å - på färgan. Stor mäst som Dahlälfven, där omkring en förträffelig utsigt.

Sörala - passerades - där omkring kyrkian voro flere byar tätt bygde. Strödde på fältet hus som gaf en ankommande (resande) utsigt af en stad. Kyrkan vacker.

Mo Myske - Gästg[ifvare]g[ård] välbygd med inbygd gård. Gästbud var tillagadt åt sonen som stod brudgumme - var dukadt bord för några och sjuttio personer. Vi hade varit qvar för at få se brud och brudg[um] - om ej den vackra dagen hade

påskyndat afresan. Gästbudsfolket var vid kyrkan - stora tillagningar oformligt vida tortor etc. - bruks at brudgummens föräldrar skal hålla bröllop.

Landet blef nu alt mer och mer bergit och backit - stora skogar voro af Betula incana [gråal] - kallas af invånarne alder. Betul[a] alnus [klibbal] - fro-alder. Betula nana [dvärgbjörk] träffades ock mycket i kärren - kallas myrbyörk.

Boskops hjordar blefvo mer synbara åtföljda af Vallhjon och stora vachthundar. Gethopar äfven.

Norala sochn och gästg[ifvare]g[ård] välbelägen, nästan lik den föregående med stor by.

På de stora tallskogarne, bland sten och ljung, fans i myckenhet Lichen arcticus [norrlandslav] på sidläntare ställen. L[ichen] saccatus [säcklav] etc.

Enångers gästg[ifvare]g[ård] Bro hvad. Det är största nöje at resa här för det beskedeliga folket som på alt möjeligit sätt väl bemöter en resande.

Vid en sjö, nära (Igge-) Ekesunds-Bruk besågs en jordart färgad gredline. tyktes vara (mark) kalk jord, impregnerad med någon metallisk syra. Det fans en myckenhet af små snäckor ostreae i henne. Snart få vi se et väl oplat Jernbruk Iggesund. En vacker fallande ström - opføre den på en vacker slutande plan ligger bruket belägit, omfattadt med en vacker björk skog. Vi togo nattqvarter på gästg[ifvare]g[ården] der.

Nära in til - ej bör lemnas oanmärkt ett råmärke - som var inhuggit i ett Berg - medelst ett riktigt ankare, ankaret hängde på en jernring fastslagen i sten. Nattqv[arter] och mat morg[on] och qväll för 3 pers[oner] skön gädda kostad[e] 8 R[iksdaler].

2. [Junii]. Regnagtigt, hvarföre vi drögde något på dagen. - Ekholm mådde ej synnerligen braf.

Crysoplenium alternifol[ium] [gullpudra] träffades på flere ställen - i all sin fågring - han prålar förunderlig[en] vackert vid källor med sina gröna blader beströdde med guld doft. stamina [ståndare] så många jag hant räkna 8.

Vid uttalet - af ordet hvit etc. märker jag ett bibehållande af det gaml[a] Göthiska uttalet - som ofverens kommer med det ängelska what.

Det uttaltes som ohit.

Vi förbi reste flere mossar som almogen börjat på at upodla. På några åkrar såg jag sådan mängd af Viola tricolor [styvmorsviol] at hela fältet lyste purpurlikt (och besynnerligen vackert.)

Hudviksvals gaf et synnerligt vackert utseende, då vi kommo ned från de höga skogsbackarna på söder Maden. Välbelägen - emellan en vik af östersjön och en liten insjö - staden liten, tämeligen jämn bygd. - Rådhuset och kyrkian af sten - vakra. då vi passerade forbi stadens tullport - stego af och besågo som hastigast staden. - husen låga.

Lychnis dioica [rödblära] stod i blomma nära hummelgårdarna.

Vid Sanna gästg[ifvare]g[ård] togo vi af stora vägen, reste åt Ilsbo och Berga gästg[ifvare]g[ård]. Vägen var backig och elak - stora skogar - på en hög ås var vägen anlagd där vi sågo på båda sidor åckerfält, byar, kyrkor, sjöar, kärr. Forsa kyrka var bygd (som i Ö[ster]G[ötland]) med stentorn.

Byarna ha et särdeles utseende med öfver alt strödde hus. Rior och Lador på alla åckerfält - Lador på ångar.

Vägen til Bergsjö var behaglig. Löfskogar sjöar välbelägna trakter flere liknade småland i Calmare Län, en liknade så Norra Vedbo och Nobynäs at Mag[iste]r Rutström nästan svor på at det var densamma.

Här på orten fingo vi raska hästar. öfver måttan välvilligt folk - om de kunde med alla tjänster mottaga resande, de gerna gorde det.

På Berga spisade jag för första gång tätmjölk (som kallades tjock mjölk.) vi tracterades 3. för 8 styfver.

Väfsolfvor såg jag som voro välbevarade, fernissade med Linolja och äggula. De sågo ut som viol stränga strängar. gorde dem både starka och at de ej så mycket nötte upp tyget.

Några märkelige naturalier fingo vi ej. Insekter en och annan. Ekeholm [!] träffade Musca faestiva [en fluga].

På skogarna finnes här Björnar, vargar, Räfvar, Mårdar, etc.

I Bergsjö Prostgård helsade vi på. Probst [Pehr] Hazelius borta. Ett hedersamt hus - vi druko och åto - god mat, gott öl - saknades ej.

På gästg[ifvare]g[ården] lågo vi om natt.

Bergsjö kyrka var ovanligt lång emot sin bredd - 45 aln[a]r lång - 8 bred inom murarna.

Potates har för par år sen börjats brukas (til Landets stora fördel.)

3. [Junii]. En behaglig klar dag - vi förlorade nog deraf genom drögsål och tracteringen på prostgården.

Resan var mycket angenäm och vi lade til rygga många vackra tracter. Sjöar, En behaglig å, flere bäckar med hägg beväxta stränder i bl[omning], dälder utsirade med löf och barrskog, blandade, flere ställen liknade nog trakterna i Kind i Ö[ster]Göthland.

Hästerna vackra, sköna starka.

Tunnbröd bruktes här på orten af allmogen - kakorna voro vist 1 1/2 al[na]r i Diameter, bakade af hafra helt tunna, som ett knifsblad - voro nog torra at bita uti men med smör och annat sofvel smakade de ej så illa (braf).

Gnarps kyrka väl belägen (nybygd) i en vacker trackt, de nära intil hvarandra bygda byarna - och ikring strödda på ängar och åckerfält hus, lador och Rior, förmera aldeles för en resande utsigt af en vidlyftigt bygd stad.

Kyrkan besågs - ganska vacker var ännu ej fullkoml[igen] inredd. 60 aln[ar] i längden - 20 i bredden inom murar. Ej mycket hög.

Åckerjorden bruktes på 2 sätt, dels i trädet, at alltid så säd på hvart annat år, den kallades öppen jord. dels til åcker, och gödas ett år, sen läggas ned til äng, så länge den väl vil bära gräs, den kallas svaljord. Sådan jord såg jag mycket här på orten. Torfven var vid plogning[en] skuren i remsor och omvänd i ordning. Lin sås deri forst.

Hebre kallas visthus, lika så berättade Ekholm i O[ster]bot[te]n. De voro byggde på särskilt sätt med svalor och för Knut stenar bygde på stolpar.

Emellan Gryttje Gästg[ifvare]gård och Maj voro stora backar - öf[ve]r Ljung moar. Njurunda, Tuna Elf passerades - är stor och ansenlig. Ett ofantligt (högt) Berg, Norby Knöl kallat, foro vi förbi.

Nära Njurunda kyrka sågo vi Achonitum Lychoctonum [nordisk stormhatt] i vanlig storlek - skada at han ej var i fullkomlig blomma tycktes ha pedunculis floris. Stjelken pipig, stor - fol. amplexicaul[is]. radix.

Medelpad var i allmenhet mer bergit än Helsingeland. Klappur agtig var marken.

Vi kommo om afton til Sundsvall. belägen vid en hafsvik - liten jämna gator - ojämt byggd - saknade alla prydnader (prydhus) som stad.

Nära staden voro prägtigt färgade Hellesten och granit arter. Ingen tvifvel om de voro slipade at de skulle täfla med de aldra vackraste utländska.

(En Vacker Phalaena myrtilli [Ljunghedfly (fjäril)] hoctus Spiril (in silvis asp.) träffades.)

Berget på N[orra] s[idan] vid staden stego vi oppför. V[ar] rätt högt.

4. [Junii]. En vård kast opprest på spetsen. Nära foten var sprängt för at observera kopparmalmens halt - skal ej vara befunnen löande.

Aconitum L[ychoctonum] [nordisk stormhatt] kallades floke. Vägvisaren - berättade at roten varit befunnen giftig - boskap sades äta den, då han är i blomma. nu förägtade korna bladen, som jag gaf dem, aldeles.

Allmen frugtan var i orten för Ryssen. vi reste ut til Sellångers Prästgård, moderkyrka til Sundsvall. Kyrkoherden, min Landsman, Hallberg var nyss bortrest åt Hernösan[d]. Vi blefvo af Hans fru ganska väl emottagne. tracterades väl (til) med middag. Här åt jag först[a] g[ången] rökt Renkjött.

Prästgården väl belägen vid en flod, Selinger ån. Framviste en vackert varierande Utsigt. Holmar och Landtuddar emellan sjön och åns inlopp - ån gör sig nya väg[ar] i sj[ön].

Någon förlust, som oss hände, gorde uphåll i resan. Insect tång Ekh[olms], reskläde, Rutstr[öms] tappades - den förre åter ficks snart.

Vi reste denne Dagen endast til Vifstad gästgifvare gård. belägen nära en hafsvik med stora tallmoar omgifv[en].

1/2 fierdels mil här (där) ifrån bor Häradshöfd[ing] Tryggdal - uti en ej obehaglig tract - dit blefvo vi budne och passerade natten - rätt väl.

Här såg jag för första gången Rubus arcticus (åkerbär) blom. Dess rosenröda blommor fågnar förträffeligen ögat - bären skola än mer fågna smaken. Trollius Europaeus [smörboll] hade jag ej sedt förr än här sen jag varit i Ö[ster]Göthland. Här växte den på samma ställe som de förre - andre växter - som i Östergoth[land] Smoland allmenna och förekomme nu - s[om] Convallaria bifolia [liljekonvalj], viola palustris [kärrviol] etc.

Mån ej Rubus arcticus kan växa i Österg[ötland] och Småland? där desse hans naboar finnas. Älskar tufviga och sidländta ställen. Orten liknar mycket Tiust.

5. [Junii]. Regnagtigt och kalt. Kom dock intet regn.

Vi genom reste en sand och tallmo til vi kommo ned mot Indals Elf.

Der vid Berga såg stego vi på en båt och rodde Elfven oppföre 1/2 mil. (Strömmen var stark.) [I marginalen:] (Ansenlig och stor såg, med 2ne sågramar - 2ne stockar sågades i sänder).

Denne Elf var den störste jag hittils har sedt. Ännu hade ej fiäll floden hunnit nedkomma, hvarföre den steg dagelig[en]. i forssa sochen - ofvanfor - skal vara ett förfärligt strömfall Gedunge kallat.

Åbräddarna oprättes årligen - äro på sina ställen ganska höga. 2ne Holmar i Elfven besöktes, på den ene träffades en Chrysomela Lapponica [en bladbagge], (en variation af Cr. Lapponica), den andra, den sökta och ganska rara Tamarix germanica [klådris] - näml[igen] på Mografs ön - beledsagaren sade at han sedt en sådan buske på Faxholmen 1/8 mil ofvan för, det ber[ättade] ock Tryggdal. Denne Tamarix Germanica blommade ej ännu allment, - endast 2ne blomklasar träffades. blomman satt på en kort pedunculus [skaft],

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Busken helt låg - tyktes mycket skadad af förl[edne] vinterkold. Växte i klappur - bland fin sand.

Vid Berga såg stod en filix [ormbunke] som närmare bör betr[aktas] om återresan sker hit åt i höst. var Osm[unda] strut[hiopteris] [strutbräken].

Till fiälls gästg[ifvare]g[ård] reste vi. Där bredevid (litet hitom) äro 2ne färge sund öfver Elfven. Man her åtföljde Elfven hela 3/4 mil. Vackra ställen, gård[ar]. Vålbägen fiälls g[äst]g[ifvare]g[ård]. Sedan skogstrakt. (på backen der Elfven Norr om syns växte och blommade ännu en Variatio af Tussilago - farfara [hästhov].)

Kalbäcken öfverfors, Ångermanland börjades med vacker skog och mark. bland andra var en vacker utsigt vid gården Haggjön. i sjön voro små Holmar med träd, landt uddar smet om hvarandra. Der är ett Berg, som man nästan kunde med händerna rifva sönder.

Vid Marks gästg[ifvare]g[ård] voro vi om natt.

6. [Junii]. Resan skedde långsamt, en behaglig dag. Närliggande skog och dalar besöktes; ej något ov[anligt] i Naturalhistorien träffades. Polytricum alpinum [fjäll-björnmossa] fans på en backe utmed vägen. fans ock vid Indals Elfv[en].

Vi reste opp til Säbrå. - Där Biskop Hesselgren upvagtades. Vi blefvo här med all ynnest och välvilja (emottagne) omfamnade, (blefvo kvar öfver) middag - spisade - och blefvo på alt sätt väl undfägnade samt fingo af Biskopen ett öppet recommendations bref til Clericiet (Prästersk[apet]) i Norr[and].

Prästgården är väl belägen, mediocriter bygd. (träbyggnader). bredevid ligger kyrkan på samma vackra högd. Prydd med en genom täck Predikstol, altertafla, läcktare, dock utan origeverk. Har en utbyggnad som ett Palais el[ler] residens har.

Vi reste efter middagen in til Hernösand. En stad som ligger vackert på en ö, ej långt ifrå[n] där ÅngermanÄlfven faller ned i botniska viken. Husen till en del vakra (gatorne krokiga), staden har bästa utseendet på södra sidan - på Norra äro usla bohus, oordentl[igt] bygde gator. Assessor Sallberg besöktes, var en mycket artig man. bebor ett bland de största hus. Lector Biberg besöktes också - här kunde vi få liten eller ingen underrättelse om den rara örten Cardamine Petraea [strandtrav], som dock af Biberg var upgifven i flisor växa på Bönskär. Icke dessto mindre företog jag mig en sjöexcursion dit. Mine reskamrader, som tviflade at det skulle löna mödan, reste förut til Älands gästg[ifvare]g[ård]. Jag steg på en båt, kl. 9 om aft[onen], rodd af 2ne karlar, och efter mycket gungande på starkt Liungsvall framkom jag til Bönskär, 1 1/2 mil från staden - Ön består af bara klippor - ytterst på den kanten, i skärgården, som ligger åt öpp[n]a sjön, (til lycka fans der) - voro många remnor i klipporne, i desse remnor växte och nu började blomma Cardamine petraea. Jag fick således den mycket efterlängtade örten och saml[ade] mycket, at jag der med kan fägna andra Liebhabre Botanici. Denne ovanliga botanisering om natten lyckades såled[e]s fullkoml[igen]

7. [Junii]. och Jag blef med glädje emottagen af mina kamrader - de fägnade sig lika af den fundna plantan.

Någon hvila togs - vi fortsatte resan. - från Älands gästg[ifvare]g[ård] til Veda och lade många vakra trakter til rygga. Sjelfva de kala höga bergen voro här vackra då en sjö, en ström, en löfrik skog - bröt och blandade utsigten i den djupa dalen.

Ångermanälfven öfverfors. Är bred å (1/4 m[il]) vid fergstället som en sjö. är segelbar 10 mil opp i landet. H[er]r Ekhols morbror, Probst[en] [Johan] Foug[er]t besöktes. Hos (Honom) den Hedersman[nen] blefvo vi om natt. Ett godt vänl[igt] ställe. Nora Pr[o]stg[ård].

Prostinnan lofvade göra försök med Islands mossan til bröd etc.

8. [Junii]. söndag - var jag i Nora kyrka - Adj[unct] Pr. [Erik] Södermark predikade.

här på kyrkogården fan jag en för mig förr osedd Tetra dynamist. [växt hörande till klassen Tetradymania] i full blomma. - en *Draba muralis* ? [sanddraba] cor. lutea.

På backarna omkring Prostgården var en stor samling af *Salices* [viden].

Difficile est Species determinatu.

Herskog gästg[ifvare]g[ård].

9. [Junii]. På Åskja gästg[ifvare]gård lågo vi om natt. *Salix myrtilloides* [odonvide], *arenaria* [krypvide] *Phylicif[olia]* [grönvide] etc. började nu i myckenhet visa sig i Skogar och betesmarker.

Vägen til Dockstad var behaglig med höga backar på sidorna, löfskog och en smal saltsjövik.

På ett ställe bredevid vägen träffade jag ett exemplar af *corcionella trifasciata* [en nyckelpiga].

Nära ligger kyrkan Vibyggeråd.

Belägenheten til nästa gästg[ifvare]g[ård] Spjute var också vacker, med omväxlande parker och utsigter, välbygda byar, bygningssätt är nog likt Smoland, Calmare län, torftak på mangården saknas här, i stället häng tak, klufven och trind öfver alt. De Höga och tätt utmed gårdarna upreste Häskerna (upreste ställningar at torka ärter och säd på) gifva ett synnerligt utseen[de].

At bese Skula berg och grotta, dit så få kunnat upstiga, längtade vi - vi togo oss en vägvisare. Nära en fjerdedels mil från Dockstad, fingo vi i ögnasikte det ofanteliga, men i sitt slag ganska vackra berget Skula. Det reste sig opp uti en litet lutande vägg, nära landsvägen, nästan op i skyarna. Här i orten forlorar det dock af sin storlek, där så många andra stora berg gifvas.

Detta Berg förtjenar något närmare teknas til minnes. Upvägen:

Först är oppför en sten backe och betesmark med små arre och Björkskog beväxt derpå. Granskog uti stora stenrör och Harg. Sedan tager skarpa sten klippor och branta afsättningar af berget vid - som vi kröpo och klängde oss oppföre. Buskar, träds rötter och grenar tiente til hjelp. Här och där voro orter, liksom små Amphiteatrar med små vackra gräsplaner mit i berget, der de voro med Lönskog bevuxna, rart träd här på orten - andre Rönn. Änteligen kommo vi til den klippan - ofvanför hvilken, vår vägvisare sade den namnkunniga grottan var belägen. Här var ingen annan möjlighet at komma oppför än klifva opp i en stor Gran som stod nära den höga och här lodräta bergsväggen (klippan). När vi hunnit bestiga denna högd - funno vi för oss den förunderliga grottan, lik en stor hvälfd källare el[ler] koret i en stenkyrka - ordenteligen rundat - 11 à 12 alnar bredt, 10 al[nar] långt ifrå[n] ingången - ingången hög 7 al[nar] til Taket var et hål rätt opp - med smärre stenar omkring satt, liksom med händer gjordt. - Vi kunde ej finna huru högt och i hvad direction detta hål gick. Botanic[erade] etc.

Sluteligen stego vi utför granen och med lifsfara bestego vi genom flere omvägar på klippor den högsta bergs spetsen.- här öppnades oss en vue af hafvet och landssträckor som var den rymligaste, jag hittils sedt.

Flere växter och cryptogamer träffade jag på desse Bergsklippor. bland andra *Saxifraga cespitosa* [tuvbräcka] - ofvanför, vid granen der vi stego opp til grottan.

Snö låg än osmält nära bergstoppen. En av våra (oss) Kamrader sade, då vi utpekade vagnen från klippan - om det var han som stod där griserna gick. - N[ota] B[ene] der nere gick få boskap.

Efter at ha besett denna markeliga högd fortsatte vi resan at Hörnäs gästg[ifvare]g[ård], på äfvenledes behagliga och löfrika trakter.

Ett stegel besågs etc. - Vår skackel gick af, oforsigtighet - det hjälptes länge. Men olyckan var inne - hästen skenar, och slog vagnen sönder i flere stycker. Lycka at vi ej sjelfve skadade oss. - kl. 5 m[iddagen]. Jag och Herr Ekholm hölt på förlora

benen. - Vi träffade här ett beskedeligt folk i gården Åte, (där nära), som icke allenast hade möda at skaffa vår vagn lagad och hopsatt, utan med nattqvarter och förplägning etc. vederqvickte oss. 1 1/4 mil från gästg[ifvare]g[ården].

10. [Junii]. Kl. 10 voro vi åter färdige at sätta oss på vår lilla enbets vagn. Kommo til Hörnäs. Dagen var regnaktig mulen. Åckerfälten, släta, omgofvo vår väg. Vägen var besynnerligen upfyld med upvällande källor - at han flere sträckor gungade, som man rest på ett sankt kärr. I Nätra och Skäla sochnar såg jag den vakra väfnad - som är så i rop. Linet beredes mycket väl - utom vanlig häkling kammars togorna eller borstas, krusas emellan händerna etc.

Uti Boskaphjordarna sågs mycket hornlösa kor. mäst Hvita.

Skäla-ån passerades, tämmeligen stor, större än Stång-ån, har en lång träbro öfver sig.

Åsberget restes förbi, som var ganska högt - en lång bergsträcka. - På andra sidan om vägen var sjö - vackra löfrika dälder varade länge. Sedan åckerfält.

Åkrarna äro (voro) väl brukade ordentelig[en] med diken anlagda.

Brödstad Gästg[ifvare]gård - en lustig gästgifvare, bjöd oss en stor Carbin at köpa för bössa.

Arnäs kyrka ligger litet ifrån - är väl belägen, nybygd lik Gnarps kyrka.

Brynja å flyter djupt emellan bergen, berget vid åbrädden är lik som stenlagd.

Häskerna dubla, emellan är lobotn.

tröskas här med hästar och vagn, under bar himmel.

Täfra Gästg[ifvare]g[ård]. deromkring är mo- och Ljungmark. Stora sand hedar, gorde vår resa nog tröttsam. Svåraste väg[en].

Til gästg[ifvare]g[ården] Önska. 2ne år, vackra, den ene Gideå åen var prydd med en öfvermåttan vackert belägen gård Gidesbacke - den andra Husoms åen gorde vid gästg[ifvare]g[ården] vackert utseende.

En täck väg fingo vi i början til nästa gästg[ifvare]g[ård]. En sjö utmed hvars kant vägen gick. På sjöbradden var en tät arre allé af naturen planterad, öfver oss på andra sidan, var höga berg och backar med löfrika träd beväxta.

(En vacker Phalena [fjäril] träffade magister Rutström.)

Backarna aftogo efter hand, marken blef mer stenbunden och med klapper åsar upfyld.

Slutelig[en] förbyter sig all behaglighet uti en ofruktbar sand och örsmo.

Förödelse syntes öfver alt. En Skogs Eld har för några år utdödt en hel skogssträcka - här skylrade nu ohyggeliga torra granar och Tallar på den afbrända jorden (der intet annat genom m[änni]skjoåttjärd var sådt.) var nu intagen af Bryae och mnia [nickmossor och stjärnmossor], som at göra den tjenlig at taga emot tallens och granens frö.

På en gammal nedfallen asp träffades en artig Lichen, förmodell[igen] Lichen upsaliensis [uppsalalav] - jag ser intet som skiljer mer än locus - han plär växa på bara marken - här på asp. Afven på samma träd L[ichen] Lactuceae [gelélav]!

Vägen blef jämn - och slättmoar togo vid. -

Ava gästg[ifvare]g[ård] är belägen på en vacker ängsslätt. Här slog vi vårt nattläger.

11. [Junii]. Till frukost lät jag bereda Lichen Islandicus, som smakade rätt väl. Lichen, som var plockad dagen förut, stod öfver natten i vatn (som var varmt påslagit) och sedan kokades en knipnäfve deraf i 1 stop mjölk. Sen alla heterogena ämnen afplockades väl. Vällingen smakade mycket väl blef simmig, nästan som äggmjölk, utseendet var ej heller olika. Sedan jag ätit mig mätt, åto mina Res-

kamrader. Magister Rutström åt den med mycken begärlighet och fann den lika som jag. Det som mest fögnade mig var at H[er]r Ekholm som yttrade någon præjuge emot vår mat, fann honom äfven god, sedan han smakat honom. Gästgifverskan och andre som jag underrättade om denne spis, tyckte oförlikneligen väl derom.

Vi begofvo oss på resan. Vägen var ganska behaglig. Vid Lögda ån, var det vakraste ställe jag hittils i naturen sedt.

Ängstrakterne och ärrer skogarne (grunda) kallas de voro som med hand planterade. Aldrig kan en lustträgård vara så prydd som desse orters alléer med canaler äro och naturliga irrgångar gifvas som i ex[empelvis] ängelska Trägårdar. Lögda ån var braf stor ej djup nästan som Niurunda, Tuna, den vi förut passerat. Öfverfors med färga.

Ej långt derifrån är belägit Olofsfors jernbruk, som förträffeligen väl ligger vid en vacker ström, Leo ån, har en prydd äng, en behaglig saltsjövik, landet var jämt och lika lågt med sjön.

I Nordmaling hälsade vi pastor Lindblad [eg. Israel Lindahl] och spisade der middag.

Ett mycket godt och ordentligt hus.

Lefvar gästg[ifvare]g[ård] litet derifrån. Här såg jag en tröskvagn, 24. hjul trinda, ej kantiga.

Til Ängersjö gästg[ifvare]g[ård] voro mest sandmoar och myror - jämn väg. tallar voro mycket (barken) afskalade - förmodelig[en] til at stilla hungersnöden.

Här Til största myckenhet fanns Lichen Islandicus.

12. [Junii]. Södermjöle gästg[ifvare]g[ård] väl bygd och belägen. gästgifvaren nog butter. På det stora åckerfältet, där vägen tager af ned til gästg[ifvare]g[ården] stod ännu qvar en äreport sen Hans Maj[e]st[ät]s Kong Ad[olf] Fr[edriks] Erikzgata. Här voro vi om natt. Åto Islandsmossa.

Cornus svecica [hönsbär] träffades ymnogt utmed Vägen, denne blomman är besynnerlig med sit colorerade involver. Häskerne voro här ganska stora, täta, sågo ut som en hög vägg, ej dubbla som forut.

En stor sandhed öfverfors, där fans i myckenhet Cicindela sylvatica [sandjägare (en skalbagge)].

Stöcksjö gästg[ifvare]g[ård].

Dagen var varm och vacker. Ej bör förglömmas den vackra början som V[äster]botn gaf (oss) våra ögon. emellan Ängersjö och Södermjöle började V[äster]botn med en ganska vacker och stor löfskog; Landet har varit öfver alt slätt, låglänt, vägen utmed hafvet, visat der vackra utsigter här och där af öppna sjön. Men nu snart mötte oss stora Liung- och sandmoar - til dess vi fingo utsigten Röbäck en stor vacker bondby; (hade mest alla fähusen murade af sten.) 36 voro åboarna. Liknade en liten stad, om han varit ordentligare bygd. Hade balsaminer i fenstren.

Nedanför lågo oändelig[en] stora kärrängar, (en del väl brukade, med diken, som åckerfält). mycket lador.

Umeå stad låg gent för oss. är liten. Vi passerade på färga älfven, som är stor. [I marginalen: Stor som Seine vid Paris. Se Outhier.] Staden är reguliert bygd med räta gator, eger en vacker plats slät vid kyrkan til torg. - Inga hus af sten och ej merkelige. flere vackra trähus. Sjelfva kyrkan och Landshöfdinge Residencet voro af trä - Inga stenlagde gator utom Storgatan -

[Bild: Kyrkan i Umeå. Ur: D. von Houguér, Vildmarksliv i Lappland... Sthlm
1928]

Vi helsade på Doctor Naezén; och besågo en del af hans Insect- ört- och stensaml[ingar]. Han sade at de voro mycket bra - bättre kanhända än jag tyckte dem vara.

En god och välmenande man. - Hans Fru Vacker, munter.

Eft[er]m[iddagen] promenerade vi ut til Gresbacka, til Assessor Bergström - En man af mycken styrkan vid 80 års ålder; Har aldrig nyttjat glasögon - läste obehindrat ett bref jag framlemnade. Vi trackterades mycket väl hos detta hedersvärda gamla folket. Här åt jag för först[a] g[ången] Åkerbär insyltade - smakade rätt angenämt. Umeå besågs åter. Var mycken rörelse och anstalt för at öfverföra och utrusta Krigsfolket åt finland. Vi hvilade om natt i staden.

Lands Secreter Häggström påhälsades, som med all godhet och ynnest öfverhopade mig. Skref 5 recom[menderade] bref til Prästerna i Lappland och Torneå.

Vi afreste kl. 12. Ekholm gången förut.

13. [Junii]. Tafle gästgifvaregård fans ringa til bästa.

Wägen var jämn, landet blef alt mer och mer upfyllt af myror. Uttalet bland folket var så vida skilt från den vanliga svänskan at då de talade fort kunde man ej förstå dem.

Ex. här - janna.

Saefvar gästg[ifvare]g[ård]. stor by. Har å nedan för med samma namn. Hästarna voro mindre och svagare än ner åt Ångerman[and] och Helsingland.

Djekneboda gästg[ifvare]g[ård]. Vacker belägenh[et]. Häskerne började aftaga, som förut så mycket prydt gårderna, voro här små lutande öfver logen.

Vid förbiresan helsade vi på Probsten [Carl Johan] Nortman i Bögdå - spisade nattvard.

En vördig och complaisante Prästman.

Oeconomiska bekymmer och den nöd som allment tryckte landet tyktes han mindre lägga på hjertat.

Uti Ricklå gästg[ifvare]g[ård] syntes öfveralt fattigdom. - Gästg[ifvaren] skal vara af sig kommen - resan continuerades. Natten var oändelig[en] vacker. Marken mycket uniform - små vatndrag och myror öfver restes; större hade vi forled[en] dag öfverrest. Inga tilfällen at förnöja oss i Natural historien gafs - el[ler] vi beflitade oss om.

Solen rann opp för våra ögon - fortr[ollande] vacker. Huru härlig är hon icke i desse orter.

För vår vagnskael som behöfde lagas togo vi hus på några timmar i Gumboda, en stor by och gästg[ifvare]g[ård].

14. [Junii]. Dagen var vacker; men obehagliga utsigter fingo vi i skogarna af nedfälda och skalade tallar, til Bröd - -

Det var på dessa och andra skarpa skogar landet igenom, som Lichen Islandicus til öfverflöd växte.

Hvad okunnigheten litet värderar och känner sina fördelar. En bättre föda lemnas, en otjenligare sökes.

Backar och bergstrackter togo nu vid. Grimsmarks Gästg[ifvare]g[ård]. Gårdar försvunno alt mer.

I Löfångers sochen var vackra belägenheter. Selet gästg[ifvare]g[ård] väl bygd - och beskedligt - just utmärkt folk.

Gästg[ifverskan] berättade at de vetat och fått underrättelse af Landshöfd[ingen] v[on] Stenhagen om Lichen mossa, den hon kallade knopp (topp) mosse - tviflade om dess stora nytta som nöd bröd. Men då jag framviste ett exempel - som vi hade i vagnen tyktes hon ej känna igen den.

Sade en nytta för boskapen - förmodeligen mente hon den röda (hvita) variat[ionen] af Lich[en] rangifer[inus] [grå renlav].

Denne mossa har folket samlat förl[iden] höst mycket, och betjent sig af i foderbristen. Hon berättade at det slogs värmt vatn på den, och sen gafs åt Creaturen, då de deraf fingo en god och förträffelig föda. blifvit nyttjad i några år.

Daglösten gästg[ifvare]g[ård].

Stora och obebodda skogar som utgordes af Tall och gran - något björk.

träden voro förunderligen upfylde af Lichenes filamentosi [trådlika lavar] - som gofvo dem ett oangenämt utseende.

Bure gästg[ifvare]g[ård].

Brevedid en å, med nybygd bro. betaltes Brop[ennin]g[a]r. i skogen voro mycket tallar nedfælde och skalade til bröd.

Innegervik ligger väl (vackert), på backen ofvan en stor ängslätt.

På desse sidlänta ängar träffade jag en Carex [starr-art] -

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

den jag ej sedt förr.

Hvilade öfver natt. Jag mädde ej braf i mitt bröst.

15. [Junii]. Dagen härlig. söndag.

Sunnanå gästg[ifvare]g[ård]. ligger litet ifrån kyrkan Skällefteå -

En stor vacker bro vid kyrkan - som [har] 11 Trähvalf.

Kyrkan gammal. årt[alet] 1485 stod på gafveln. af antiqvitet förvarades 1 rökelse kar. en stor kyrkby - som en stad. vid Storkagå vackert en annan stor by.

Frostkåge gästg[ifvare]g[ård].

Skogar och kärr förbi restes - inga merkvärdigheter. Jag illamående.

Herr Ekholm träffade på en rar Papilio - Jag äfven en, lik Pap[ilio]

ligaea [skogsgräsfjäril].

Byskeå och Åbyn - gästg[ifvare]g[årdar].

Små floder öfverfors.

Afton och natten var mycket behaglig.

Vägen: skogit - store måssar.

Kinbäck gästg[ifvare]g[ård]. medelmåttigt bygd vacker utsigt af en hafsvik.

Splachnum luteum och rubrum [gul och röd parasollmossa] träffades utmed vägen.

Gäfre gästg[ifvare]g[ård]. Höga berget kalt och högt, midtför berget Piteälf - öfverrestes på färga - stor.

16. [Junii]. Piteholmen - ön steril först, omkring gästg[ifvare]g[ården] och til staden täck och vacker landtbygd. - här om natt. stor å, grenar sig å nyo omkring staden.

Staden Piteå liten, ungefär som Umeå, mindre och lägre hus, gatorne räta. Ligger på en ö.

Båtarna som bruktes här på orten voro smala och långa, lika i båda ändar. lappskrinor el[ler] akjor sågs här många.

[Bild: Teckning av en "lappskrinna el akja"]

Tjergades under botn - som gorde de under sledar, hvars medar voro breda och oskodda.

Vi firade här magister Dagen - som högtidl[igen] begås i Upsala.

På Pite Holmen kl. 10 - krönte Magister Rutström min hjessa med en Björk krans -

Äfven så ängenämt, mig mera rörande än som det skedt i Upsala domkyrka, här. Här blandade sig uprigtig vänskap - i den mäst smickrande lyckönskan at saluteras för Magister. Några versar in promptu förklarade den gifna kransen.

Piteå gammalstad - en stor kyrkby - kyrkan vacker af sten, i staden var hon af trä. Många hemman lågo spridda omkring kyrkan.

en vacker marmorpelare var uprest vid kyrkan til åmin[nelse] af Kong. Adolph fred[ri]ks Eriksgata - förbi d[en].

Litet ifrå är gästg[ifvare]g[ården] Öjeby - som var väl bygd.

Vi Helsade på Doctor [Daniel] Solanders syster - fr[u] Idman (Pastorska frå Io.) vi tracterades med Caffé.

Lofvade vid hemresan säga til för at taga bref.

Jordpäron ha ej vunnit förtroende här på orten. äfven som de ej ville anse vår Lichen el[ler] andre nödbröds växter för mensko mat. Fördommar tyktes ha mycket inrotat sig.

Vi sågo ett ängstykke som var cultiverat, vackert - tätt af Poa pratensis [ängsgröe], som den tätaste rågäcker. detta gräs var rent från annan iblandning.

Åckerbär växte mycket utmed vägen, på sidlänta ängar, mosstufvor, ej på svedjeland. En vid slätt - ängar och hagar fullo af tufvar.

Ett nog högt berg syntes och förbi restes. Vi continuerade vår resa nog fort, hvarföre mycket som borde anm[ärkas] uteglömdes.

En vacker å passerades med tätt bygda ryskijor.

Forsnäs gästg[ifvare]g[ård]. här smakade vi på barkbröd. såg väl ut, var bakat som tunnbröd smakade beskt, men kunde ätas.

Denne dagen som de förre var så klar och varm - ingen moln fläck på himmelen.

Backar och sandig väg. Högre Berg. En stor skog.

Lichen Saxatilis [färglav] fanns här i W[äster]botn litet, L[ichen] centrifugus [vinterlav], Stygius [svedlav] deustus [svart sköldlav] så mycket mer på stenar.

Rosviks gästg[ifvare]g[ård]. Ligger väl vid en behaglig å.

Vackra sidlänta betesmarker genomrestes, rika på löfträn; i synnerhet Pil buskar förekommo mycket.

Vackert och stort bylag omkring Ersnäs gästg[ifvare]g[ård]. Låg utmed en hafsvik. vackra ängar blandade med åcker.

Åcker omgifver sjelfva man- och ladugården, ingen trädets jord.

På flere ställen var åcker opgjord omkring sjelfva stufvorna och på gården.

Gäddvik gästg[ifvare]g[ård].

Vi reste hela natten, som var ett af det behagligaste.

Solen sågo vi ännu kl. 3/4 på 12; kl 1 började åter dess strålar framlysa. Under den tiden hon varit undandölgd, syntes ändock dess sken tydligt på nogre spridda molnfläckar, och på trädens toppar. - stor sandhed och klapper backar.

Luleå g[amme]lstad, stor by. Species urbis. Här hvilade vi öfver några timmar.

17. [Junii]. Lule älf var stor och ansenlig vid öfverfarten, framflöt hon med ett sagta vatn. nära 1/8 mil.

Vi helsade på Probsten [Jonas] Hol[1]sten til middag. Han var sjuklig. - En ålderstigen och vördig Prästman.

Papilio Arion [en blåvinge (fjäril)] träffades til mängd på en äng. Behaglig sidlänt mark til - (stora tegsfält, en å lik canal, som förenar hafvet med en sjö.)

Persön gästg[ifvare]g[ård] ligger väl. Äfven behaglig mark, täcka Björk, arre, Pil lundar (trackter).

Vid Rånå älf förträffelig belägenhet, vackra gårdar.

Under natten träffade vi mycket nattfly.

18. [Junii]. På Rånön gästg[ifvare]g[ård] hvilade vi.

Dagen odrägelig varm.

På gästg[ifvare]g[ården] hade hälften av ett hus brunnit. kunnat släckas vid Portgången - tätt utmed stod andra hus. branden skedde förleden Julas. Mossa, stor och reslig granskog hade vi den mästa vägen.

Vid Hvitån, gästg[ifvare]g[ård] var mycket vackert.

Tjärbränning bruktes mycket här på orten. vid Dalarna voro ganska stora tör högar.

hvar hemmans bo kan utbränna 30-40 à 50 tunnor tjära för 3 à 4 plåtar T[unna]n.

bör ej förglömmas de vackra garneringar vi ibland, i synnerhet gårdagsvägen hade, af åkerbär Rubus arcticus, R[ubus] chamaemorus [hjortron] och Cornus svecica [hönsbär].

De stodo emellan diket och vägen täflade med sitt utseende. Såg ut som den vackraste lista i en Trägård.

Åkedonen vid gårdarne var tjärgad under medarne, låg i solen.

Medarne voro mycket breda, som passade til Djup snö.

en harf af denne figur.

[Bild: Teckning av en "harf"]

Litet fr[ån] g[ästgifvare]g[ården] (på vägen, som var god) öfver restes en täck å som såg ut som en canal.

En stor granskog gaf god skugga i den starka hettan.

Ett ställe var förträffelig[en] vackert - bredevid (utmed) en bäck, som rann ut i en sjö, der täcka ängar och ljuftva holmar ej kunde annat än fägna ögat.

Flora hade nu mera hunnit utbreda all sin pragt.

Derefter kommo vi på en skarp led, der en annan syn teddes oss; afskalade tallar til bröd i hungersnöden och marken - brun af Lichen Islandicus. aldrig har jag varit så rörd. jag kände både a priori et posteriori mossans forträffelighet til mat. Nu såg jag förödelse här af hungersnöd, och marken brun af Islands-mossa, som ingen betjente sig af.

Följeslagaren, som skutsade berättade at hungersnöden varit så stor i Calix och närmaste orter at folk stupat af svält, funnits döda på vägarne, i skogen med halm i munnen.

Upsvällda af halmbröd.

En karl träffades som talte om sin hungersnöd och framviste sina svulnade händer.

Opris coralloriza [korallrot] fann jag växande på sjelfva vägen, sidländt ställe, sparsamt, var nu i full blomma, blomman gul, liten, rätt vacker.

Nära gästg[ifvare]g[ården] Töre öppnades oss en ganska vacker utsigt - där vi först på en backe fick se Tore by - var ett ställe som var förträffeligt.

Granen får här en underlig fig[ur] mycket smal, mot sin resliga högd - grenarne mycket korta at de tyckas vara afklipte -

Vinbärs buskar träffades vilda vid bäckar, blommade.

Calix Älf stor. låg vackra holmar i densamma och gårdar på dess strander.

Vi reste utmed ån nära 1/4 mil.

Gästg[ifvare]g[ården] Månsbyn, ej (tämligt) väl bebyggd.

På hela detta långa håll hade vi ingen gård haft blott skogar. resan fortsattes om natten til Grönäs gästg[ifvare]g[ård], vacker och välbygd. der hvilade vi.

Oss berättades det stora elände som varit och var i Calix.

Oss rörde det, och vi blefvo mer sorgfälliga at lära folket känna och nyttja til Lifs uppehälle Lich[en] Isl[andicus] som på hedarna utmed Landsvägen fans i ymnighet.

19. [Junii]. På gästg[ifvare]g[ården] träffades Commin[istern] i C[alix] Crisp[en] Tingvall.

I hans sällskap spisade vi frukost af Lichen Jslandicus. Han fann honom äfven väl god - sade sig skola nästa söndag kalla församl[ingen] i Calix tilsam[mans] och underrätta dem om denna mossans förträffeliga nytta som hos dem fans til öfverflöd.

Han föreföll mig som en välgörande man i sin församl[ing]. Bland annat förrättade han sjelf koppymplingar på sine åhörarens Barn. Varit Lycklig med sin ympning.

Af 10, som han ympat på i år hade 1 dödt, hvilket varit svagt til sin kropps constitution.

Hade nu ympat på sina barn. - Ympningssättet var väl enkelt.

Lagt ymptråden i handen utan några praeservatio. Han sade och försäkrade at Doctor Hast fr[ån] Wasa har förut förrättat ympning på samma sätt - och här i orten på öfver 1000 barn lyckligen förrättat denna operation.

Folket berättades ha funnits döde i skogarne af svält - gådt ut - utan at ha fått mat at om Wåren vid islossning[en] fånga sig fisk, men ej förmått gå hem - utan blifvit öfvergifna af krafterna.

Sades äfven af insp[ektoren] at 2ne barn gådt bort sig i skogen, 1 gosse och 1 flicka om 6 à 7 år - och forst efter 3 veckor hittas, då gossen redan var död, men flickan syntes litet lif i ännu, men kunde ej vederfås.

Landtjervi, en ringa, nybygd gästg[ifvare]g[ård], låg uti en stor skog, vid slutning mot en sjö - hade på ett litet Åckerfält ned om Hemmanet - endast 2 tunnors utsäde, utan trädesjord. - var optagit af Lieut[enant] Enskiöld.

Obebodda skogar - tallhedar - g[anska] r[ikligt] beväxta med renmossa, ut med vägen i synnerhet öfverflöd af Lichen Island[icus].

Sangits gästg[ifvare]g[ård] låg väl, utmed en å. En Plog var beslagen med jernbläck.

Saifvits gästg[ifvare]g[ård] ligger mot en öppen fiend af Botn-hafvet.

Här började folket tala finska.

Alt fick ett hastigt ombyte, utom naturl[igtvis] belägenheten som här blef nästan skönare. (Löfrika skogar, Vackra och blomsterrika ängar. Åar som tåkete med sin klara bölja i de behagliga buskagen.)

Men folket -

deras hy brun gul -

Ohyggeliga nästen at bebo. deras Pörten, utan Spisel och skorsten, gluggar för fenster.

Platta gårdar, med ett ord uselt bebygda -

Det är anmärkningsvärdt at öfverst i W[äster]botn eller emot de finnar togo vid, talade folket renaste svenskan el[ler] 2 mål, ett sins emellan, ett med resande. då vi förut knapt förståt dem - talte de omkring Sangits så nätt och precist ut ordena, utsades som de (äro trykte) varit födde i S[tock]holm. - at något provinc ord insmög var ej at undra på.

De yttersta uddarna (vikarna) af botnhafvet passerade - der sköna belägenheter äro. Kostsamma stenbroar (öfver sidlänta ställen och en liten hafsvik) öfverfors. En stenbro med inscription på en stor Pelare til åminnelse af tiden då den bygdes besågs.

Nikala och Körsbäck gästg[ifvare]g[ård] låg vackert vid en hafsvik. täcka löf Holmar, utanföre i sjön.

Skorstenar, smala, af trä. en del [hus] utan sk[orsten]. blef stenbunden mark, omväxlande med stora mossar.

Vid Haparanda gästg[ifvare]g[ård] fingo vi i ögna sigte den sköna och stora Torneå älf. Torne stad - och andra vackra belägenheter deromkring, syntes äfven.

[Bild: Midnattssolen i Torneå. Ur M. Consett, A Tour through Sweden, Swedish Lapland, Finland, and Denmark. Foto KB.]

Uti Haparanda by är Comminister Bostället. Comminister [Fredrik] Engelmark besöktes, som emottog oss med mycken höflighet. Vi drögde der ej länge.

Älfven öfverfors -

Vi ankommo til staden kl. 8 e.m., togo rum på gästg[ifvare]g[ården] hos Rådsmannen och Guldsmeden Svanberg.

Aldrig har hvila smakat bättre och aldrig har jag njutit den med mera stillhet.

20. [Junii]. Förmidd[agen] och Eftermiddagen tilbragtes nästan nihil agendo (at hvila sig denna dagen). Vi besågo Torneå stad.

Den ligger på en behaglig ö, är liten, öppen utan staket vid gatornas slut. - vid första påseende skulle man tro at här äro omnia amicorum communio - Gatorna sluta sig i vackra åcker-gerden (fält) - utan stängsel.

Gatorna gröna som en äng. På torget växa sköna (höga) gräs arter. Vi stego op på backen ofvanför staden at se Midnats solen under den vackra natten. Hon syntes vada i horisonten, men bortskymdes ett ögonblick omkring kl. 12. - åter ett ögonblick kl. 3/4 [på] 1 mittför berget - Cacamä. Under det Rutström och jag talades vid (Ekholm hade rest til sin bror uti Io soch[en].) kom en man gåendes. Det var Direct[eur] Heland som träffades mitt på natten vid Väderqvarnarne der han kom at promenera.

Denne mannen Hade ännu ungdomens munterhet ehuru ålderdomen hade ritat djupa drag i hans ansigte och på hans händer.

21. [Junii]. Vi besågo närmare utsigterna omkr[ing] Torne som mer och mer behagade oss.

Rector Scholae Lönberg påhelsades, som med ogement bemödande at tjena oss och skaffa tilfällen til vårt ändamål beflitade sig.

Probsten Rydman på sin vackra Prästgård besöktes. Vi rodde igenom den stora Patan som i ån var bygd til at fånga lax. Probsten Rydman tog emot oss med en ganska artig köld.

Utanför Haparanda (moder-)kyrka här på ön ligger en märkelig sten - svart skifrig, liksom med rog korn petrificerade uti sig. Vi Botanicerade på ön, i sällskap med Probsten Rydman - men funno föga eller intet merkeligt.

Vid återkomsten besöktes stads ön - hvarpå vi funno litet af Islands mossan som jag tog at koka.

Fanns Ribes nigrum [svarta vinbär] vild växande - med fl[era] pilarter på ön.

Satyrinum viride [grönkulla] i full blomma. Salix hastata [blekvide, honblomma] äfven i blomma. Jag tog denne och några andra pilar opp med rot at sända til Upsala trädgård.

22. [Junii]. Söndag. afhöordes adj[unctus] Praepos[itus] som i Stadskyrkan predikade först svenska, i moderkyrkan finska.

Gorde e. m. visite hos befallningsman Duhr, och fingo bref af honom til Länsmännen i Lappm[arken].

I dag - Var tilärd en botanisk resa ned åt Hafsholmarne - men blef hindrad genom rodare som bedrog mig.

23. [Junii]. Ansade jag de samlade örterne. Inpackade pilar och andra örter i låda at affärda med ett afgående skepp til Upsala.

(Rönn fins vid Torneå.)

24. [Junii]. Afhörde jag predikan i Torneå moderkyrka. (på finska.)

Uti staden var mycken rörelse af krigsfolket här omkring, som skulle transporteras öfver härifrån til Finland. Under sjelfva Gudstjensten mönstrades deras munderingar i trossboden. Om e. m. voro de upstälde på to[r]get i staden - at exercera.

Manskapet var stort och resligt, magert gladt -

Bland andra såg jag en g[amma]l man som med ett gladt ansigte talade vid några. På efterfrågan hvem, sades mig at han var en gammal rask, nu afskedad soldat. at han hade 3 raska söner som nu gick ut och var uti denne raska troppen. mig vistes dem.

Gubben upmuntrade dem på sitt finska at han ofta varit i faror, men aldrig vikit. At de voro uti den tropp som ännu ej gifvit tapt åt någon fiende.

Slutet at han aldrig ville se dem om de ej förhöllo sig som tappra gossar.

(Den 23. om aftonen kommo några studenter som rest sjövägen från Stockholm.)

25. [Junii]. Återkom Ekholm - gaf oss underrättelse om en artig fynd vid Kemi. at M[agiste]r Castrén träffat *Cypripedium bulbosum* [norna]. visade och gaf oss äfven hvars ett exemplar. Jag ville strax resa til Kemi för denna rara växten skuld - men hindrades af den Lappska resan som ej längre kunde uppskjutas. Jag skref til Castrén at han skulle skaffa mig flere exemplar af denna rara växten.

Om återm[iddagen] lagade vi oss resfärdige til Lappmarken. (Se den relation.)

Resan til Juccasjervi

26. [Junii]. Från Torneå reste vi kl. 7. e. m., gorde en kort visite hos Comminister Engelmark, som bor litet ifrån Haparanda gästg[ifvare]g[ård].

Vägen til neder vajala var oändel[igen] vacker, utmed ån - denne tiden i synnerhet, då floras och faunas pragt fägnade den opmärksamme.

Marken sidlänt, mycket tufvig - tufvorna stodo än vacra, hvita af Cornus svecica [hönsbär], knostron V[äster]b[otten].

Folkets utseende blef något mera vildt - brunagtig hy - hufvud bonaden på karlarna kullrig myssa af sammet el[ler] svart valmar, sömmarna kläddae med band och 2ne band kring hela mössan. Sid Rock - med brokig gördel.

Qvinfolken - boro mycket halskedor och perlband. med kläden, klädshufvor, koftor - mycket röda kläder, älskades.

Bodar bygda med loft och svala. Flere hus voro smalare ned til än mot taket - bryggustaket med flere afsättningar. bonings hus ohyggeliga. Porten kallade.

27. [Junii]. Kukula by 60 gårdar - rankila gård heter gästg[ifvare]g[ården]. lågo vi öfver natten. Vårt lakan var renhud.

En kostelig Mjölke här på orten.

Stora starka hästar fingo vi. kördes utan betsel, med rem öfver nosen.

Kärror bruktes mycket simpla, med en slät bred botn, utan sidbräder, hjulen höga at de stego mig opp jämt med hufvudet.

Säden var här på orten ganska vacker.

Renmossa står i Pharmacopaeen för nog dyrt pris, då den fins så ymnogt i hela Norrland.

Missne, Calla palustris rötter br[ukas] til mjöl och bröd. Väl tilredd skal vara mycket smakelig. ger mycket litet, af ett kärr lass så litet at jag ej kan säga derefter. svårt språket brister. Nyttjas at förbättra barkmjöl. Epilobium angustifolium [mjölke], almycken, var til sit födande ämne okänd. Lichen Jslandicus ingen tilgång - om ej på backar innåt landet. Utmed älven var vackra vuer, sidlänt kärragtig mark öfveralt.

Kyrkoherden Kneif [David Niklas Cneiff] i Carungi påhälsades.

Voro där til middag.

Ett ganska godt och gästfrit Prästfolk.

Matosari (en holme) litet från Prästgården i älven. var för flora och fauna ett ståteligt hemvist. togs af Leptura interrogationis [en långhorning (skalbagge)] några exemplar.

Dagen borjade blifva regnagtig - en vacker regnskur kom.

Prästgården och kyrkan lågo på en halfö - öfverfors til kyrkan på en liten båt - hög framända, sidbräderna tunna, knapt tumstjocka.

En halffjerd[edels] mil härifr[ån] kommo vi til ett kärr där Ranunculus lapponicus [lappranunkel], växte til ymnoghet. Åter längre fram, vid en jordbro, Lähticanga, heter kärret Phleum alpinum [fjälltimotej] träffades äfven, litet.

En stor slät mosse sågs på sidan, en passerades. Andromeda calyculata [finnmyrten] träffades här tämmeligen mycket. var til det mästa öfverblommad.

Boskapen rökes mot myggen.

Korpikylae vidt belägen by - gården benjamin är gästg[ifvare]g[ård].

På backarna söder om Hietaniemi kyrka är den vackraste vue jag hit tils sedt.

Borde afritas.

Kyrkbacken, gästg[ifvare]g[ård] i Koivokylae by - vackert bygd.
 En Lycopod[ium] annot[inum] [revlumner] togs där som var som forut i blomma.
 Vägen alt utmed älften - var litet brukad.
 En färga öfver Armajocki.
 Til gästg[ifvare]g[ården] Niemi var knapt något körspår.

28. [Junii]. Hvilade litet öfver morgonen. Regnagtig.

War mycket vacker och sommaren tyktes varit tidigare här än söder i W[äster]botn.
 Flere blommor som der, för 8 dagar sen, voro nyss opkomne - stodo nu öfverblommade.
 Mogna frön af Salix arenaria [krypvide].
 Berg och stenbackar voro utmed vägen - mossar, der Ranunculus lapponicus [lappranunkel] ymnogt växte.
 Utseendet af tracten blef likt Helsingeland.
 Utmed vägen, i sankt kärr växte Urtica dioica [brännässla].
 Tarroniemi - en by öster om älften nerom Rouslajo ligger en förträffelig vacker tract, ån med flere holmar uti gör en utsigt som vore ämne för den skickeligaste hand at beskrifva.
 Turtula förbi, natten kall.
 Vid forssen där niska hemmet. där vägen går förbi forssen Astragalus alpinus [fjällvedel], Lychopod[ium] selaginoides [dvärglumner].
 Salix glauca [ripvide] utmed vägen.
 Lychnis alpina [fjällnejlika].
 På ängen vid hirva forss, växte Holcus odoratus [myskgräs], Pedicularis lapponicus [lappspira], vid Parokoski i skogen Ranunculus lapponicus [lappranunkel].

29. [Junii]. Dess forssar reste vi förbi den 29. utom dess Korki, Valkia (Koski).

De gingos förbi genom moras och sumpig mark, men fruktbar jordmon. och beväxt af täta löfbuskar och blomster. Ger[anium] pratense [skogsnäva], astragal[us] alpin[us] [fjällvedel], Trollius europaeus [smörboll] prälade.
 Vid middagen blef vackrare väder. Himmelen började synas fläckfull, de skönaste trakter sågs i synnerh[et] på vänstre landet.
 Sådan vacker utsigt varade ända til den bekanta byn Pello.
 Där mindes de den franska expeditionen. Kittisvara låg invid. Vi reste ett stycke närmare Kittis - bestego detta ryktbara cosmographiska berget, ifrån dess spets sågs Niemi.
 Den uthuggna gatan började igen växa. syntes något qvar af resning til observatorium, men kullfallen.
 Vid nedgången träffade jag en rar insect, Pholaen[a] (?) [en fjärlil].
 Vi foro - hade Courage at sitta i båten oppför Sorve fors, lång, häftig.
 Elfven något smalare och brädd[arna] mindre fruktbara - mer blandat med barrskog. mot aftonen klarnade himmelen aldeles och vädret lugnade.
 En gräsplan delad af en smal och djup vik som en graf beundrades redan på långt håll. Dess fullkoml[iga] jämnhet och symmetrie, gräsrikhet - bland andra convallaria majalis [liljekonvalj] och astragalus alpinus [fjällvedel] i blom och ymnoghet, gofvo en härlig lugt.

Dess utsigt åt den lugna och här och där sig krökande Elfven i vikar, forssar, dess med skog betäckta bräddar - som stycketals uplystes af den nedgående solen, gorde denna fläck förtjusande för ögat - Flere forssar, höga och hiskeliga öfverfors.

Där Naemi å flyter in var mycket vackert.

Apiaeto forss. - *Salix lapponum* [lappvide] - etc.

man fick sen ett lugnt v[atten], elffiärd, som mot den klara himmelen och den sänkte solen målade obeskrifvel[igen] vacker.

Hela denna aftonen fägnades ögat, ehuru denna fägnad under de stora forss[arna] något altererades af fruktan, men blef så mycket lifligare sen man har det lugn[t].

Fåfångnt finna ord [för] alt det sköna [som] denna afton visades oss.

fiärden blef större, lika lugn alt til Monio Elf öster ifrå sjön kom twärt i Elfven, som här [är] spak och behaglig genom sina många vikar och högt granbev[äxta] bräddar. Något längre fram började Elfven forssa.

Man steg i land vid Joro fors. där enlaxpata

-en svänksbonde.

Vid Kengis bruk, **d[en] 30. Junii** träffade jag oförmodat en bekant af hemorten: Inspector Borg, som varit flere år hos Gen[eral] Pechlin på Storebros bruk. Han emottog oss på bästa sätt - lät laga oss strax mat, följde oss omkring bruket - belägenheten är vacker, bruksrörelsen medelmåttig.

Mag[iste]r Rutström fann här en ny fiärl. Här på backarne växte *Saxifraga nivalis* [fjällbräcka] och *Spergula sagina* (vide) [sten-narv].

Elfven kastar sig utför ifrå höga bergklippor - och brusar förfärligt. Här vågar sig ej den djerfvä finnen utför.

Sedan tager vid en jämn och stilla flytande Elf.

Stränderna oändelig[en] vackra.

Pilbuskar vid Elfven, derpå löfskog och sen tallskog opp åt bergbackarne.

Ån delar sig behagligt. Tärendö ofvanför forssen - mycket blyars malm nedförd til stranden från Pövievara.

Meraslinka fors gicks förbi. Är stor.

Vid öfre branten växte *Phaca alpina* [isvedel] - *Salix lanata* [ullvide] äfvenledes.

Vid Norma fors gingo vi ock i land.

Stor och reslig skog omgaf Elfven. Snart fingo vi se fiällberg betäkte med snö.

Elfven flöt rät med sakta och behagligt vatn.

Vitangi gästgifvaregård vacker. Vi voro der kl 2 [den 2.] Julii.

[Bild: Jukkasjärvi kyrka (Ur: Lappland. Utg. af O. Bergqvist & F. Svenonius.
Sthlm 1911.)]

Ån formerar vackra holmar och Landtuddar.

Paurangifors gick förbi, som är ganska lång och stor. 1/2 mil. I skogen, och sidlänt mark, växte *Phaca alpina* [isvedel] ymnogt. äfven *Talictum alpinum* [fjällruta]. *Lichen Islandicus* [islandslav] syntes något i den högläntare marken.

(Kiviekoski)

30. [Junii]. Elfven gick med fulla bräddar, floden från fjällen hade kommit oss ren til mötes.

Förträffliga trackter - fruktbar jordmon utmed Elfven lades til rygga. Växterna, som här stodo stränderna til prydnad voro ovanligt stora.

Trollius Europaeus [smörbollor] hade här ovanlig storlek.

Ett berg åskådades, som var liksom af huggen sten danat.

Tornefors - stor, gick förbi - 1/2 mil.

En annan fors äfvenså.

Der Kaineå skildes vid Torne Elf voro förträffel[igen] vackra stränder och holmar.

Närmast Elfven vackra löfskogar, något derifrån, opåt landet, tog ohyggelig mark vid.

Liokansari hade ett förträffligt utseende.

På sina ställen framsköto Landsuddarne som Couliser, med gröna, grå hvita, ludna, glatta pilhäckar - jämna som de voro klipte.

Aldrig kan man föreställa sig vackrare.

2ne nätter i Juccasjerwi.

På Altervara, emellan den 4. och 5. Julii sågs midnats solen fullkoml[igen].

Der växte *Arbutus alpina* [ripbär] ymnogt.

[Färden på Torne träsk. Originallet i Nordiska Museet (N.M. 25.365)]

Natten mellan **d[en] 4 och 5 Julii** war jag opp på altesvara, ett högt berg gent emot prästg[ården] på andra sidan om älven. här syntes solen fullkoml[igen] öfver horisonten.

från Berget syntes en oändel[igen] vidsträkt rymd. Berget var betäkt med tallskog - litet Björk och vide, öfverst växte arbutus alpina [ripbär].

Fjällberg syntes, framskjutande den ene öfver den andra sina vita toppar, liknande en dunkel sky -

D[en] 5. Julii kl. 2. E m anträdde resan från Juccasjervi Prestg[ård] åt Lappmarken - vi roddes af 2ne, kronolänsmannen och en bonde. Älfven vacker, krokte sig mellan kullar och berg, vidgade sig i det så kallade oinokajervi.

Ett annat träsk Callojervi passerades, vädret var oändel[igen] vackert, då och då upbloste en väderfläkt vårt segel och underhjelpte roddarens möda.

Vårt segel var af ett g[ammalt] tält, det vi hyrt af Pastor Sandberg i Öfre Torneå.

Callojervi var omgifvit af backar och Berg, betäkte ömsom med tall och löfskog - ömsom mossa och Buskager - det ena berget höjde sig vackert öfver det andra.

Vi stego i land vid Curavara.

På ängen Cucubalus behen [smällglim] , ovanligt stor,

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Här har Dir[ektör] Heland inrättadt ett limkokeri af Renhorn. Hornen kokas vid sakta Eld, ur en vatn renna rinner guttalim vatn i kettilen. Kokas til det limagtiga är ur Hornen då det benagtiga silas ifrå, hålles bort - det återstående geleat kokas och inspisseras, opskäres, som annat lim och lägges på nät at torka. är vackert lim och berömmes.

Vid Curavara masugn (som redan för flere år sen var öfvergifven) fans anthericum calyculatum [Tofieldia pusilla, björnbrödd] i blomma, mycket.

Äfven träffades en Juncus [Luzula, fryle] som jag ej annat kan se än vara, är af våra största svänska

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Nuarajervi passerades hvars stränder voro betäktade med Pilskogar - smärre buskar liksom klipta.

Åter genomrestes små jervi hvars stränder voro mycket täkt prydda af Pilbuskar, varierande vita, gröna, ludna, släta. jämna som de voro klipta.

På södra sida småskog vid stranden, innanför höga berg med jämna vackra små buskar beväxte. Uti vackert vatn foro vi - efter en stund rodde vi in mellan Pilbuskar - där ett stilla och jämt vatn fornöjde oss. mitt uti var en klippta med frodigt gräs betäkt. Jag steg ur båten derpå - fann endast Poa pratensis [ängsgröe]. Jag undrade huru den kunde växa så blått på ett hälleberg mitt i sjön. Men

länsmannen berättade at det var en hårdvallsäng som vi nu stogo på och af fjällfloden var öfversvämmad.

Det behagligaste ängsfält, med spegelklar v[atten] yta omgaf en lång stund vår framflytande båt. Vi togo en liten genväg, där Rautos Elfven faller ned - el[ler] litet forut där vi rodde in på henne öfver ängen var en fortjusande trakt. Vi åtföljde den. Men snart kommo vi in på vår lemnade älf - blef i henne ett stort ombyte.

En lång och stor fors, Valkaekoski.

Til fots - efter at ha spisat qvälsvard under en stor tall på en renmossa bädd.

Böljan som kastade sig ned för en stor fors bulrade ej oangenämt för våra öron. Solen sken behagligt genom den motliggande tallskogen.

Besvärliga gäster omgofvo vår sparsamma taffel - Myggor hade när kommit oss at fly - om jag ej med flor omgifvit mitt hufvud och utestängt dem, och mine kamrader med Kära och grädda bestrukit sitt ansigte. det är förfaselig hvad desse små kräk plåga fjällandens inboare. aldrig värst för den ankommande owane resande.

Det är ingen möjlighet at uthärda deras oliderliga bitande.

6. Julii.

Vi gingo til fots Vaccokoski forssarne opføre. Våra beledsagare åtföljde båten. aldrig har jag sedt några karlar hurtigare, aldrig mer våga och sväfva i ögonskenligare lifsvåda.

Mitt uti andra forssen fastnade båten på skarpa stenar. de hurtige karlarne gofvo sig i forssen, på stenarne at lätta båten, vatnet opp under armarna.

mitt vid detta bemödande snafvade den ene karlen som stod vid främsta ändan. lycka at båten var så fast på stenar at han ej gick utför forssen, då hade det oundvikelig[en] varit gjort med den andre karlen som stod at skjuta vid efterste ändan. och vi satte i ödemarken utan beledsagare [och] proviant - alt nödigt til vår resa. och at repet höll som karlen hade fäst at i båten at han derigenom kunde resa sig opp ur vatnet.

Äntelig[en] kommo de lyckelig[en] opp utur den svåra forssen. det var roligt at höra huru de strax började sjunga en segersång.

Vi fortsatte då vår gång.

Litet der brede vid var i skogen et djupt kärr, där träffade jag Tussilago frigida [fjällskräp], men öfverblommad, och åter den nyss beskrifna Juncus [fryle].

Ett kort spak vatn var, men strax derpå ett nytt fall.

Men der ofvanför fingo vi en härlig vue. Vi fingo där en vidsträkt högning, fingo på närmare håll se huru majestätiskt fjälbergen höja sina skylika hufvuden opp - likt molnen- i den höga atmosphaeren.

Jag kunde ej här hålla min blyertspenna utan grossiert afteckna denna första vue af fiällen - som föreföll mig så förträffelig.

Dagen var inne d[en] 7. Julii.

Solen förgylde vackert de höga bergstoppar. Elfven välfde en spak och vidgad bölja. På norra sidan framsköt en landtude med stor skog. Södra bergstr[äckor] med små skog. sen bergsträckor bortom bergsträckor, ända opp til skylika högder.

Någon olykshändelse gorde denne annars Gyllene morgonstund ledsam.

Mag[iste]r Rutström fick ett skarn el[le]r sandkorn i ögat som vi ej kunde uttaga.

Sedan folket hvilat fortsatte vi vår kosa - Elfven flöt emellan höga bergsåsar. vatnet oändelig klart - botnen syntes på flere famnars djup lika tydlig som man sedt genom det klaraste glas.

Bergen som på ömse sidor vackert omväxlade med högre och lägre kullar, voro öfver alt beväxte med löfskog.

Jag lät sätta i land och besökte en af desse Bergs högder - Inga fjällörter träffades utom *Pedicul[aris] lapponica* [lappspira] och *Lichen croceus* [saffranslav].

Af trån voro något Rönn och Asp mäst Björk. Björkskogen var jämn och tämel[igen] tät at han på längre afstånd gaf utseende af en grön äng.

En vild Ren syntes utmed stranden. var nu mycket mörk hårig.

Vargar fins intet i Juccasjervi - utödas så väl af Lapparne. Men björnar fins mer. förl[edet] år ha de fått många i Juccasjervi.

Ur Alajervi gingo vi genom Jegakoski in i Gegajervi. På sidorne voro höga berg, betäkte en del med snö. alla beväxte med Björk.

Fjällen såg ut framför oss, en del, som stora slott med snö om vintren.

Terra ström påminte oss svårigheten at gå oppför. Terrakoski som syntes med sin vitfradgande mun - emellan bergen Artovara och Terravara. Vi hade nu länge rodt och seglat - uti ett fridsamt vatn - här var en af de stridaste forssar vi haft.

Man måste draga båten til Lands -

Under det arbetskarlarne hvilade, besteg jag berget Terravara och fann i blomma *Azalea procumbens* [krypljung], *Diapensia lappon[ica]* [fjällgröna], *Andromeda caerulea* [lappljung] och *Juncus trifidus* [klynnetåg]. från Berget hade jag en vidsträckt utsigt.- det såg alt för artigt ut, huru skugga kastades från den ene bergstoppen på den andre i mellan liggande dällder.

På himmelen voro strödde moln, som i synnerhet bidrog til denne skaterings förhöjande. Barrskogar hade försvunnit, Löfskogar i stället.

samma Björk, foliis rotundis [med runda blad], som vi först sågo i Kengis - stod här mycket på slutning[arn]a.

Litet från den Bergsklippan där båten öfverdrogs, fann jag ett exemplar af *Pingvicula villosa* [dvärgtätört]. Oagtat mitt bemödande at få flera fann jag ej - växte på hvitt-mossa.

På Torneå Träsk fingo vi en vacker förlig vind at vi fingo slå opp vårt lilla segel.

Träsket den vackraste sjö jag sett.

Vatnet klart som Cristal. botn af klapper och bullersten oppfyld. vi sågo på omäteligt djup botn så tydligt, som han varit i vatn bryn. vatn var iskalt - man kan rättare kalla Torneå träsk en oändelig stor källa än en sjö eller träsk. träsk tycktes ibland betyda det samma som vik el[ler] fiärd, vissa fiärdar fingo särskilta namn. På båda sidor fingo vi se de höga fjällbergen. På södvästra togo de först vid. En holme hade vi lust at besöka. Vrasisari ansågs dertil tjenlig. hade höga berg, är der sjön delar sig i 2ne armar, en som den södra en som den norra sträckan af fjällryggen stöter ned til.

Berget bestegs, fans af växter *Azalea lapponica* [lapsk alpros], *salix herbacea* [dvärgvide], utom de förr på förra berget träffade lappska.

Viken satte vi öfver - och slogo opp vårt tält på fasta landet, - Det var nedan om fjällberget carpile.

Solen som mer och mer bestrålade de lägre bergsspitsar påminte oss at det var redan en ny dag inne.

D. 7. Julii. Vi hvilade. Möda var det at berga sig för den faseliga mängd af myggor. Redan var middag. betänkte at besö[ka] fjällryggen. påminte våra följeslagare (Ländsm[an] Björnström och Heike) at vi borde förse oss med mat. Vi

nämde at vi här ville endast besöka den höga bergsklippan som låg in på oss - Carpule. de sade då at den var hela mil[en] och väl mer ifrån oss. detta föreföll oss underligt. vi tänkte at de rallierade oss. vi kunde ej så snart neka våra egna ögon.

Vi begofvo oss på vägen kl. 2 E.m. - togo vårt tält och mat til 2 dagar, efter vi endok tänkte besöka nästgränsande fjällberg. straxt brede vid vårt tält träffade vi Veronica alpina [fjällveronika], viola biflora [fjällviol] - och Serratula alpina [fjällskära] denne ej i blomma - växte i bäcken litet från vårt båtställe. Vi gå - oppför en stenbacke, en annan stor stenbacke - åter en stenkulle - börja ren förfara at berget tyks gå undan. Skogen började aftaga, för björken bar, eller med Empetrum nigrum [kråkbär] (den allmännaste växte omkring och på fjällbergen) och salix lanata, lapponum [ullvide och lappvide] etc.

Vi tråkade oppför en hög kal backe - der nedan för var en stor slät, en liten däld el[ler] kärr, och Carpule straxt inpå (så tyktes.) Vi skilgde oss åt - för at gå hvar sin bergs trakt opp och sen mötas på högsta spetsen. Jag gik der åt brantaste slutning[en] syntes, för at se om jag der i klipporna kunde träffa många Saxifragae [bräckor], vi öfverenskommo at mötas på bergets högsta spets. vi märkte ej än huru ögat kan här bedraga en i afstånds mätande.

Jag går - finner snart at den lilla slät jag såg var en ganska vidsträkt rymd och oppfylld med flera kullar - dälden et kärr och sidlänta trakter oändelig[en] i kors och tvärs genom skurna af bäckar. Jag förlorar snart mina kamrader ur ögna sigte. Jag skyndar mina steg för at hinna bergs foten, men jag blir nästan före trött än jag hinner 1/2 [halvvägs] dit. Vid en klar bäck sätter jag mig at hvila - betraktar i hvilken ställning jag var: at föremålet, mit berg, var verkeligt, det trodde jag; men at det flydde undan mig det ärfor jag.

Kastade ögonen ikring mig, betraktade väl den sköna naturen, som här var ovanligt majestätisk - satte mig i all förundran - med få ord - så många härliga och omväxlande vüer omgaf, at jag förglömde mig sjelf och den fara jag var uti ej återfinna mina kamrader. min bäck blef min beledsagare opp åt berget. dess vatn flöt rent och klart som ur den bästa källa. Dess nogot opphögda brädder pryddes af växter som jag hittills ej sedt växande. Dryas octopetala [fjällsippa], Silene acaulis [fjällglim], Saxifraga stellaris [stjärnbräcka]. men det fägnade mig mäst at få göra nya uptäkter i Floras rike. En Polypodium [ormbunke] växte ut med dess strand, som jag aldrig sedt förr, åtminstone som jag hittills vet ej är bekant i Sverige. besynnerligt at ej mer än 2ne stånd fans - et tog jag bladen af at lägga in den andra roten at föra til trögård. filices [ormbunkar] äro här på orten rara.

Äntel[igen] var jag vid bergsfoten, där åtskillige lappske växter bad mig at vara välkommen. Ranunc[ulus] glacialis [isranunkel], nivalis [fjällsmörblomma], Pedicularis hirsuta [fjällspira] etc., togo emot mig i all sin pragt.

Jag fick snart händerne fulla af rara saker. och skyndade opp, fast handen ibland blef 3dje, 4de fot, for til den förmenta högden; men då jag kom opp återstod en större - och så 3 à 4 gånger å rad. - och då jag kom opp syntes flere högder.

En stor snö drifva at vada igenom och den kyliga blåsten mycket vassa stenar försäkrade mig - liksom at högre hafva ej mine kamrader kunnat tränga sig opp - och här måtte snart vara gränsen för de skyhöga bergen. Det var gränsen. Jag fick först efter 5 à 6 timmars beständigt gående opføre en vid sträkt plan - slutande utföre, med kullar här och där ikring strödde. ett aflossat bösse skotte från en kulle, och en upstigande rök ett stycke ned på fältet - gaf mig vid handen at mina kamrader voro opkomne.

Jag samlades til dem. - vi slogo opp vårt tält och i den rena, dock kyliga atmosphaeren spisade vårt renkött, smör och bröd. Röken af Elden, som länsmannen i hast låtit uptända, gorde god tjenst at skingra och minska myggorna.

Ett klart vatn ur en god springkälla rann brede vid vårt tält.

Vi förtälte för var andre våra besvärligheter opp för fjället.

Vi voro mera glade än de som äga större trackter i södra delen af Europa. Mina kamrader förfogade sig til hvila; men jag var för mycket uprörd at njuta nogon sömnhvila i mina ögon, ehuru benen nog rådde dertil. Jag ville närmare taga de rara örterne i ögna sigte. Jag lemnade mina kamrader i god ro. Samlade der omkring vasculum öfverfull -

Solen vandrade vackert omkring mitt hufvud, den tid hon döljes för mina Landsmän i södligare Sverige.

Glad, betraktande naturens och skaparens stor verk i desse bergs danande.

Stenarne skiflika, 4-kantige som huggade. Äntel[igen] kom jag til mit kära studium botaniquen tillbaka, fann min låda full - skulle gå hem til tältet, fann intet tält -

besynnerligt åter. Jag tog flere directioner at gå efter för at söka tältet, för at komma til det. men flere gånger förgäfves. Var nära at tro det jag varit förvillad af något spöket om jag trodt någonsin sådane spöke. resolverade at gå opp på högsta bergshögden, derifrån jag kom och derifrån antingen söka samma väg som jag först kom när jag gick til tältet eller hvila tils mina kamrader vaknade då de anten med skott eller optänd eld skulle ge sitt tilhåll vid handen. jag beslöt och följde det förra til ytterligt försök. fann på ungerfärliga faltet liksom en stenhop - på närmare håll - et kullslagit tält. Mine kamrader hade slagit ned det - at svepat om sig (i sig) i stället för täcke. - och karlarne lagt sig litet derifrån, omsvepte i sine hår ryor.

Nu war nykelen funnen til hela förvillelsen. Jag nedlad[e] min botaniska börda. Lemnade åter hufvudquarteret sen jag bättre anmärkt det.

Om morgonen - el[le]r då jag kom åter - roade jag mine kamrader med min fallus om natten.

8. Julii. Örterne inlades.

Magister Rutström och jag beslöto at besöka et annat fjällberg, som var högre - och längre in i landet. Vi förmodade at det skulle gifva oss nya växter och - visa oss något rös af gränse linean emellan Norige och Sverige. Vi tykte, at det var nära inpå oss - men at vi skulle få beqvämare väg - än genom en brå störtande dal, full af snö. togo vi litet på sides - men vi märkte et nytt misstag. 3 timmar tilbragtes - utan at komma til den öfvergång af dalen vi tykte vara så - snöbäddar och sorp emmottogo - vi måste öfvergifva vår föresatt[s]. Vid återkomsten funno vi Ekholm vaken och något benägnare at botanicera gemensamt med oss. Vi togo vårt Carpule fiäll i närmare ögonsigte. funno rätt ansenligt växter. Öfver 2/3 af flora lapponica var här församlade. Saxifraga aizoides [gullbräcka], Sonchus alpinus [torta], Serratula alpina [fjällskära] voro ännu ej i blomma. Carpule var på östra sidan bråbrant. en enda bergvägg utgorde hela bergshögden, anfaselig at se utför.

Vi stego ned af bergspetsen, glade öfver det vi funnit på ett enda berg.

Min föresats var at besöka flera berg i följdén norr ut - men mine kamrader tänkte annorlunda.

9. Julii. Vi fingo höra af Landmän, fiskare som lågo vid sjön. De besöktes at vidare proviantera oss. Vi träffade Dem långt opp i träsket i den Nord östra delen el[ler] grenen. Vi sågo dem draga not - de fingo täml[igen] fisk - sik endast.

Köpte af dem fors sik. gäddor och grave sik. men emedlertid var en dag förbigången, dyrbar tid som borde användas på fjällen hälst mine kamerader mot min vilja ingått ett ovärdigt accord med karlarne och bundit händerne på sig, at inom 10 dagar vara i Juccasjerwi tillbaka.

Hos fiskarena fingo vi underrättelse at Lappar voro söder ut om sjön, nära ett berg. Man ville då se lapparne i sine kåtor. Andra tillfällen dertil hade vi ej än besöka denne - emedan alla lappar voro flyttade til Wästerhafvet.

Vi begofvo oss åter til båten sen vi ätit något färsk fisk, som fiskarne kokat åt oss. qvällen var inne. til hvila togo vi i land på kråkholmen.

Men jag kunde ej hvila, jag såg redan svårigheten at komma åter på något fjällberg. Jag talte derom, mine kamrader anförde skäl deremot. Deras opsvulna ansigten och händer af myggbett talte det mästa. de hvila - folket äfvenså - jag besöker holmen som var tröttsam at gå oppför af Empetrum [kråkbär] och andre fruticis [buskar]. Vid återkomsten kl. 6 om morg[onen] väcker jag folket - bad dem ro öfver til motliggande norra strand där små fjällberg voro.

d. 10. Julii. Vi ro - anlända - der väcker jag mine kamrader. De påstå at man ej borde besöka något fjäll förr än man farit til Lappen - efter någon ordväxling fick jag mot löfte at snart vilja komma tillbaka - gå oppför berget.

Jag var ledsen nog - våra tänkesätt (i synnerhet magister Rutström[s] och mitt) började här yppas vara olika - Ekholm hade aldrig hållit ense - i anseende til Natural historiens nytta och bemödandet at göra nya opptäckter i desse obesökte trakter. Änteligen gingo vi alla oppför berget, träffade - snart - som gaf mine skäl vigt - nya fiätillar = Orchis odoratissimus [en form av brudsporre], Juncus triglumis [lapptåg], Sibbaldia procumbens [dvärgfingerört] m.m. Berget var mycket långt och brant oppför - i anseende til det åskådandet på sjön visade.

I en behaglig dal hvilade vi något och spisade af vår med tagna mat. En liten högd til besöktes af magister Rutström och mig - men högsta bergsspetsen lemnade vi efter som han intet lofvade mer än vi ren fått.

På några ställen fans snö.

Vi skyndade vår nedgång tillbaka och rodde öfver sjön 2ne mil.

På ett kalt och tröttsamt berg gingo vi opp - här tog jag en liten hvila. Der efter besöktes desse skarpa högder - fans intet utom några stånd af Tussilago frigida [fjällskräp].

d. 10 Julii - (11). Här önskade jag få fara öfver sjön tillbaka, at besöka ett och annat fjällberg på norra sidan - men gårdags disputen, kamraternes opsvulna ansigten och händer den belägenheten vi voro i i anseende til matvaror afskräckte mig at mycket yrka den saken - icke dess mindre proponerade jag den. - Dels stillatigande, dels vrängt anseende afslog denne min proposition. vi satte oss i båten at ro hemåt - -

Ingen ting önskade jag mer än en båt den jag kunnat commendera sjelf - och andra omständigheter at vara uti - uti sådan väderlek som egentel[igen] i detta år var tjenligt at vistas på fjällen.

Vi skyndade nu från träsket - sen vi oppehållit oss 5 dagar däromkring (1 1/2 på Carpule fjäll, 1 dag på andra smärre fiäll, 3 dagar i träsket at besöka andra holmar och ro der omkring[]).

Vatnet[s] genomskinlighet är ganska stor. På 12 al[na]rs djup började vi se botnen - på 9 à 10 sågo vi honom tydelig[en]. Vi voro 4 à 5 mil opp i sjön.

Alla krokvägar är omöjligt at determinera.

Vår återresa gick snält, middagen voro vi vid Terrakåski - där fiällets västra ända slutade sig - här besöktes Terravara - norr om forssen - fans intet merkvärdigt.

Spisades middag. Vi[d] forssen el[ler] närmare där båten drogs öfver land funno vi nu en ymnigare skörd af pingvicula villosa [dvärgtätört].

Resan gick fort utför Elfven. Nu tyckte mine kamrader ock at vi voro för snart farne från träsket. äfven förr än det inskränkta accordet.

Jag glömmer gerna bort den disputen som blef, hvem som var orsaken at man skyndade från träsket - ingen ville nu ha anseende at ha gjort det.

Jag kommer ihog den vackra farten utför älfven - Vaccokoski giks utför, för sitt strida fall skull - mogna frön af Tussilago frigida [fjällskräp] togs.

Båten blef nu en säng den vackra elfven utför - i flera smärre forssar skulle vår båt täflat med foglens flygt.

Vädret vackert och klart.

Kl. 10. E. m. kommo vi til Kuravara, där fingo vi säker underrättelse at en lapp låg med sin Renhjörd 3/4 mil därifrån på vägen som gick åt Lossavara och Kirunavara jernberg. Vi beslöto at besöka dem.

Men här söka först en god hvila - golfvet var väl här min hvilostad men det var sötare än all dunbädd.

Vi sofvo til kl. 11 f. m. d[en] **12 Julii.**

Lappen träffades med sin talrika Renhjörd. hvad denne mannen, gumman, barnen såg singuliert ut - frodiga, glada - qvicka - små.

Til klädebonaden i skin vid[e] Lin[naei] fl[ora] Lapp[onica].

Deras hus - der all husgeråd i ett tält omkring 9 à 10 al[na]r i omkrets. en oval utgiörd af 12 stenar (så här) på backen deras spis. tältet svart af rök. Coniskt, skuret af 2ne parallela bågar - på sidorne utsträkt med sidospröt, ej reguliert ofver draget segelduk. sträckte sig ej ner til marken el[le]r op til spetsen. det förra at titt ut igenom, där ej ris låg på sidorne, det senare at röken skulle gå ut.

Renmjölk i vatn blandad gafs til dricka. var mycket läskande.

Mat på vår begäran lagades - mjölk koktes op.

[Återfärden från Jukkasjärvi till Torneå. Originalen i Uppsala universitetsbibliotek (S 40)]

15 Julii. Från Juccasjervi kl. 1 E. m.

Dagen klar varm.

Heike i Vittangi, bekant och berömd för sin styrkonst i forssar, styrde vår båt - Par timmar fingo vi fagna oss af stilla Elfsvatn - som tjänligt underhjelpte våra roddare.

Snart fingo vi forssar - hiskeliga at fara utför.

Himmelen börjar i väster molna.

Lusbakoski - stor häftig

Kusikoski - hiskelig med sine böljor tycktes han vilja upsluka vår båt. Var i flere afsättningar el[ler] i delar, hvaraf Tunnerikorva, mycket farlig. på sidan af Elfven vackra sund och holmar.

Stora moln upstego altmer.

Rapaskoski litet derifrån - häftig, hiskelig.

Vi tyktes hotas med döden både öfver och under oss.

Emellan 2ne stora stenar passerade[s] där böljan hvitfradgande gnistrade - knapt 1/2 kvarter var emellan oss och döden.

Smärre forssar öfverflogs - i de stora forssarne gick ej så fort.

Salingo (niva) tämlig hastig.

Koutanerkikoski, hela 2 fjerd[edels] mil lång - mindre och mer häftig på sina ställen. på några ställen förfärlig - blixten tiltog - utan at åskan synnerlig[en] hördes.

Norra stranden tallskog och momark, södra blandad löf och granskog. Något lugn vatn.

Tulvimakoski 1/4 mil lång börjar sakta; tar snart til - häftig.

Tourangi fors - stegs i land at där samla och inlägga exempl[ar] af Phaca alpina [isvedel]. Vi träffade den i blomma och rik skörd. Serratula alpina [fjällskära] träffades ock, men ej i blomma.

På ett ställe där forsen var något lindrig, hade våra roddare tagit i land, och vi stego i båten - forsen blef snart hiskeligen stridig.

mot slutet af den voro förtr[äffeligen] vackra stränder, samt holmar och vikar. Litet regn fingo vi - men obetydeligt i anseende til de stark[t] hotande molnen.

Himmelen började klarna. Solen liufig, förskönade vackra trackter vi kommo uti.

Ett spak v[atten] tog vid.

Sjömannen som kommer ur en brusande storm i hamn kan aldrig vara gladare än vi.

Små forssar mer förnöjde oss än förskräkte oss.

Men vår hamn var Torneå.

Hon började snart brusa, sen vi lagt til rygga flere sköna stränder och trakter, där prägtigt Epilobium angustifolium [mjölke] skyl[d]rade med sine pupurröda blomspiror.

Soikala ström gaf vår båt en häftig fart.

Vår båt framflöt - lik foglen i sin flygt.

Sand mark och tallskog betäkte våra stränder. Strömen blef mot slutet nog häftig.

Et lung v[atten] fingo vi åter.

Elfven utvidgade sig i flere vikar - tallskogar omgaf - efter tämelig[en] långt lung v[atten] kommo vi til

Jolkekurki fors, var kort men fasel[igen] brant.

Pulkapolka liten.

Berg på stränderne. liten ö låg för oss, purpurröd af Epilobium ang[ustifolium] [mjölke].

Smärre forsar.

Muccae (niva) tämelig[en] stor. Nedanförr Callokoniva ström, större.

Holmar och vikar - vid strand.

Pilbuskar, sen ofvanför tall skogar på ömse sidor. Här voro stora klippor der v[atten] brusade. Nedan för ganska vackra holmar flere i rad - och bredd. beväxte med löfskog och pilbuskar.

Stränderna låga, sumpiga.

Ett vackert spak vatn, litet strömmande tog vid.

Sade ström - ej synnerlig stark.

Större öar hade hopträngt Elfven til denne och andre bredevid liggande strömdrag.

Öarna voro med tall och gran beväxte. - Epilob[ium] angustif[olium] [mjölke] lyste i myckenhet bland den glesa tallskogen.

Elfven vidgar sig åter mycket, gör flere holmar och vikar.

På norra sidan var låglänt mark, södra bergit, med tall och Björk vid åbrädden.

Kurkio (niva), der bredevid kort och lindrig - med pilholmar på N[orra] sidan. Berget på s[ödra] s[idan] lyste hvit förmodel[igen] af Lichen rangifer[inus] [grå renlav] el[ler] L[ichen] arcticus [norrlandslav], som på Lappl[ands] skogsberg fins i största myckenhet.

Landtuddar som framviste förträffeligt utseende voro på N[orra] sid[an] i fol[ii]. spak v[atten]. trinda tufvor med hög starr - stodo liksom med hand planterade i rad, pilbuskar ofvanför, derpå tallskog.

Strax derpå fölgde Pycsekurki, lång och svår.

Stränderne på ömse s[idor] låga vackert garnerade med pilar. Forsen var förfärlig stark, kastade böljor bland klipporne som tyktes upsluka båten.

Den vackra belägenheten af Vitangi började nu synas.

Raangi dunderri syntes på söder östra s[idan].

Brygghusen på Vitangi voro af besynnerligt byggnadssätt, smalare mitt på väggen - vidgade sig åt taket - och marken, med tilbygnad på taket som var likformigt med halfva huset.

[Bild: Teckning av "brygghus"]

Svalbo voro i största myckenhet. På ett Pörte af 7 al[na]rs längd voro 31.

Spisades mjölk.

1/4 mil från Vitangi var Permanda fors - litet derifrån Aunis - D[ito]. Ej synnerl[igen] stora.

Natten var behaglig, något Kall.

Gorro fors - förskräckelig och stor, vatn skölgde öfver båten på alla sidor - hela forsen gick hvit.

Vid åbräddarne voro sandbankar. På ömse sidor Löfskog - längre in i landet barrskog. Vackra stränder nästan öfver alt.

Molingcorva niva brusar nog braf.

Cuaxu restes på ett vackert lugn vatn förbi.

Noimakoski, stridig och lång. Smärre forsar fors utföre - som snart stadnade i den förfärliga Märlinga forsén. Vi stego i land för mera säkerhet skull. Det var förfärligt at se när båten gick utför dess fall och klöf flere alnar högt opkastade böljor. (Större fors än Norrköpings.)

Glade åt vår båt och roddare.

lyckelig[en] stego vi åter i båten och pass[erade] sl[utet] af sam[ma] fors. Derpå litet lugn v[atten].

Och så Nytekurki fors, stor och stark, faselig mot slutet med höga klippor.

Höga åbräddar, af sand och klappur - vackra stränder af Löf- och Barrskog omväxl[ande]. Äfven i det spak vatn som derpå fölgde.

En vacker löfrik ö, låg mitt i Elfven framför oss.

16. [Julii]. Kl. 6 om m[orgonen] kommo vi til Jonesvando masungs strand. Litet förut hade vi passerat Lappmarks rå.

Vi begåfvo oss i land, at besöka Jonesvando Jernbruk, at se och få något af dess mineralier. Vi begofvo oss til fots, lemnade våra roddare, som försäkrade at vägen ej var vil[l]sam, oagtadt 5 mil genom skogar, kärr och moras.

Vi funno så En liten kör väg, som endast vintertiden kunde nyttjas. Åtminstone var han mycket förfallen. Det roade mig at få se något af Landets beskaffenhet på sidan af Elfven. Först gingo [vi] genom en stor tall skog - sen öfver stora kärr, hvars fruktbarande mark och frodiga starrväxt var oändel[igen] stor.

Smärre sjöar gingo vi ock förbi - närmare in i landet voro de stora kärrfälten mindre bärande.

Små, ung tall och granskog var omkring Jonesvando by, närmast dock åkerfält och ängar, som här stodo med ymnog frukt.

Marken blef högländ mot bruket. Jonesvando masugn och by låg uti en däld - derbredevid rann förbi en liten å som straxt utmed föll ned uti en djup däld emellan berg. Vid vatn fallet var masugnen anlagd, vanligt stor, med trä timrad omkring.

I bergen högre och mindre derbredevid hämtas den rika jernmalm som der försmältes.

Sprängda på djupet och lemnade grufvor, var en och annan (nu fyllda med v[atten]) som skedt ant[ing]en deraf at så goda malmtilgång[a]r lågo ofvan jord i dagen, el[le]r at arbetet nu i 3 år afstadnat, som sades skedt af Patronens Chorsto mindre förmögenhet at drifva alla sina verk.

Oss vistes dess rikhaltiga jern - Vi togo prof (stufvar) der af - äfven af magnet som här i en stor bergklippa fins - ymnogt - samt marder glas, marmor (grå). Äfvenledes förd jernmalm från Svappavara och Lossavara jernberg.

Vi spisade en god middag hos bokhållarens. Bröd, som i hast, ifrån at vara mjöl bakades. -

Vi gorde en liten herbation på de närmaste backarne.

Där funno vi *Gentiana nivalis* [fjällgentiana] i bl[omma], *Dryas spetala* [fjällsippa] i frö, *Ranunculus hederaceus* [sköldmöja ?], på ställen där vatn stådt ymnogt och *Lycopodium* [lumner] och *Spergula saginoides* [sten-narv].

Med denna skörd gingo vi glade tillbaka - men vägen hade vi nära tagit vilse om (togo vilse litet). Våra stenar blefvo til slut en tung börda. Vi kommo kl. 5 e.m. til vår båt, trötta, sömniga - voro half sofvande på båten.

Passerade Juopa koski.

Orhaesälka - en fors som man ej kan gå op. Stego i land vid Jonesvando Gästg[ifvare]g[ård]. Spisade Nattv[ard]. beskedligt folk.

Vi continuerade strax derpå resan på båten. Vid Sörnofors funno vi oss föranlåtna at taga en mera ordentl[ig] hvila. Vi skulle endock gå förbi denna svåra forssen.

Våra roddare ville ock ha ro - arbetet så väl nedanför denne forssen som opför är svårt. - Vi togo hus, ett godt och snyggt ställe fanns.

Oss bäddades på golfvet med Renshudar och fällar för bålster - vi hvilade bättre än på den dråpeligaste bädd.

Stego först opp kl. 9. Då var ren vår båt släpad med rep utför forssen.

17. [Julii]. Vi stego på båten något litet, til den stora Torneå fors begynte, då vi för mera säkerhet gingo i land. En liten canal utmed ån var gjord vid Torneåfors masugn, där stego vi åter på båten, passerade Torneå Masugn strax.

En behaglig å fingo vi nu at färdas i.

Dagen varm. Töknig el[le]r med solrök - vädret bräste emot.

Elfven flöt i behagliga krökningar, dess strander med ymnogt gräs betäckta.

Låvika, antikarfvos gästg[ifvare]g[ård] restes förbi, hvaraf den senare i synnerhet låg förträffel[igen] väl - välbygd med nya hus. Norra stranden af Elf[ven] behagl[igare] än södra. Potamogeton heterophyll[um] [gräsnate] fans vid strand[en].

Livio fors ej synnerl[igen] stor.

På norra sidan (var), gent emot Johan Pietis gästg[ifvare]g[ård] var en förtjusande strand - något opphögd, med en slät plan, högt och ymnogt gräs, blandat med sköna blommor hvaraf Pedic[ularis] scep[tr]um [carolinum] [Kung Karls spira].

Sandbank i Elfv[en] at vi intet kunde ro dit, vi ville ej häller mycket uppehålla oss. flere behagliga åvika[r] skar denne härliga plan, och gorde holmar utanför äfven lika ljufl[igt] sirade.

flere Pilbuskar stodo här och där, jämna liksom med konst klipte. Något derifrån vidtogo strander med sandmark och tall betäkte. På södra sidan mer björk blandat. Ån gör täta krökningar som inskränker viun af henne.

[Bild: Kengis bruk (Ur: Lappland. Utg. af O. Bergqvist & F. Svenonius. Sthlm 1911.)]

Åter blir behagl[iga] strander på Norra sidan.

Ån går mäst i Öster.

Alt är här i högsta måtto omväxlande.

Pajala by och gästg[ifvare]g[ård] ligger väl på åstranden.

Ej långt derifrån ligger Kengis bruk. Vi reste opp til Comminister [Henrik] Thornberg. blef väl emottagne, budne qvar öfver natt. Vi behöfde denna förfriskning och hvila sen vi ett par nätter ej haft någon riktig.

18. [Julii]. Besågs och ansades våra saml[ingar]. Spisades middag hos Comministern.

Vi helsade sedan på Inspector [Isak] Borg på Kengis br[uk], som mycket väl emottog oss, oblierade oss at blifva qvar.

Vi mådde väl, åto och drucko, besågo laxfisket, hvad mera vi roade oss med. Harr fångades äfven i laxfisket. En annan sort fisk fick också - lik harr, smalare, längre, en mörk rand på ryggen, kallades Faimen.

Dagen var kall - inga insecter träffades utom ett exemplar af Ceramb. Lamed Lin. [en skalbagge, långhorning].

Ett fjällberg som omtalades såsom ansenligt högt, gorde at vi beslöto resa dit. Yllos dunderi -

Om aftonen besökte vi den vackra asplund - som ligger ofvanför, där 100-tals namn äro ristade. Vi inskrefvo ock våra. Mareys utom fleres, stodo med tydliga bokstäfver utskurne.

19. [Julii]. En liten botanisering, utmed Elfven gorde jag - fann ej synnerligt - en variation af filago [kattfot].

En Larv af Papilio [fjäril] - är afritad.

På andra sidan om forssen i buskarne träffades Sonchus sibericus [älvsallat]. började blomma.

När vi spisat nattvard begåfvo vi oss på vägen åt Yllos dunderi. Gingo 1/2 mil Landsvägen til Kexis gård. Vår båt och saker var der til mötes, som gådt ikring Monio Elfven opför.

Vi gingo samma Elf opför til Kolare.

Vid Kexisvara var vackert åckerfält och stolt - bästa vi sedt från fiällen.

Kolare ligger med strödda gårdar på Elfvens strand. Monio 1/4 del vid pass stor som Torneå - går i flera kroker, är mer jämt docerande opför, här ej så angenäma strander, ej obehaglig på sina ställen.

20. [Julii]. Gästgifvaren i Kolare fölgde sjelf med oss - i sällskap med en karl til. Vi rodde Monio Elf opp 1 mil sedan togo vi af mer til höger en mindre å, som de kallade en liten bäck, stor som upsala ån, på flere ställen var hon nog grund och besvärlig at komma opför, hvarföre vi ibland måste stiga ur och gå til lands, där forssar och stengrund var för mycket - stort. Hon var mycket docerande opför.

Uti ett opbygdt fiskarehus på strand spisade vi nattvard.

Denne å el[ler] åkesjocki åtfölgde vi 3 mil, stego där i land, lemnade båten gingo nära 1 mil til nybygget Ähkiaslomol.

21. [Julii]. Där hvilade vi något - sen begåfvo oss til fjäls - men desse fiäll voro ej lika de vi sedt vid Torneå träsk.

Ett litet träsk nära nybygget öfver roddes. Vi gingo 1/2 mil genom skog och mossa til bergs foten. Men desse berg, flere i sviten opåt landet, förtjena ej opmärksamhet för en botanisering - fins inga fiällväxter, utom arbutus alpina [ripbär], Juncus trifidus [klynnetåg] och osmunda crispa [krusbräken]. Denne senare kan förtjena nämnas bland rara vi träffat.

En annan upmärksamhet kan desse berg förtjena som, isynnerhet dess nedre regioner, äro ymnogt beväxta med Lichen Islandicus.

Den öfre delen var skarpa kala stenar, odrägelig at gå opför.

Vädret, töknigt, hindrade utsigten, som här varit vidsträkt.

Smärre sjöar sågo vi här och där strödde - skogs Eldar o s v.

Vid nedstigandet af berget mötte oss ett vackert regn - första gång vi blifvit våta sen vi reste från Upsala.

Vid bergs foten - och litet derifrån sågo vi huru molnen hvilade och liksom sväfvade på bergs afsättningarna. Spetsen af berget syntes öfver molnet.

På återvägen til Akiaslomot träffade i skogen, vid en Bäck Sonchus alpinus [torta] i bl[omma].

Vid återkomsten til nybygget läto vi tillaga oss en god nattvard af Lichen Islandicus och de änder våra karlar fångat.

Nu kokade vi mossan strax - endast rensade och förvalde honom -slogo bort det vatnet - kokade honom i 1/3 vatn och 2/3 mjölk.

Blef god, men ej så mycket upplöst, som då han stådt 1/2 dygn i vatn.

Våra änder hade karlarne fångat på det sättet, at då änderne i bäcken, ån, dykade, höggo de dem med ljuster.

Vi togo oss en god sömn.

22. [Julii]. Förfogade vi oss åter til Kengis.

Närmast ån var björk skog, för öfright tall och mo mark, mäst jämna hedar oppåt Landet.

Under vägen fångade våra roddare flere änder med justring. 2ne höggos en gång i ett tag. - Ekholm en tjäderhöna.

Til Kolare gästg[ifvare]g[ård] kommo vi kl. 6 om afton - som både karlarne behöfde hvila, h[vil]ka åter lofvat föra oss längre, och vi voro äfven trötta - lade vi oss här om natt.

23. [Julii]. Morgonen var mulen - blef vackert fram på dagen. Vi kommo ned i Torneå Elf nedan för Utmocka fors - at slippa denna starka forssen gingo vi til Lands opp til Kengis bruk - blefvo där lika väl som förut mottagne och undfägnade til middag och qvälsvard. Man roade sig med hvarjehanda, besåg stångjerns smedjan, huru tackjerns smältningen togs ur hälan - detta oformliga jernstycke handterades af smederne under hammaren, styckades med en stor knif el[ler] dertil gjort jern etc. Ett af de störste grofarbeten jag sedt.

Efter qvälsmåltiden bödo Borgens döttrar oss op til Dans. Vi Dansade menuette, Polska, contr[a] Dans långt in på natten, drucko 40 år gammalt öl - öfvermåttan delicat.

Inspectoren spelade sjelf.

Omkring midnatten togo vi afsked - förfogade oss ned til vår båt, åtföljde af hela sällskapet.

Vi hade ej mycket rodt förr än ett förskräckeligt åskmoln upväxte. - Vi hade när ångrat vi rest ifrån det goda stället på Kengis.

Starka knallar och Eld ljunga. En smäll som bebådade at Åskan slog ned, ej långt ifrån.

Ett stridt regn satte oss i stor ledsnad. Närmaste strand var lika osäker som den strida floden vid detta tillfället. Men snart börjar åskan sagta sig, en ljusnande himmel i Väst bebodar ett angenämare resväder.

Vi voro ren ej långt från Kardis gästg[ifvare]g[ård]. Vi togo der land, söka hvila och torka våra kläder.

24. [Juli]. Kl. 11 begofvo vi oss åter på vår båt. Dagen något kall med strödda moln.

Smärre ström drag genomfors - som genom vatnets fallande voro mindre än vi förmodade.

Mag[iste]r Rutström kunde härvid sitta vid styret.

Pello fors förbi, här började slätterkarlen visa sig med sin krokiga rygg. Lien (orf) utan handtag.

[Bild: Teckning av en "orf"]

Rodde åter. Turokoski fors utför s[om] var stor och lång. fingo vi ett litet lugn och vacker segelled - stränderne vackra. Afbrända skogar syntes mycket, som regnet nyl[igen] släkt. Pulingi och Horrilakeru berg syntes på något afstånd.

Hirva koski var nog stor och stark. Genom vatnets sjunkande voro forssarne ej så stora.

Valkia fors - lång.

Litet derifrån Koskifors.

En lax pata genomfors nära Svanstens bruk.

Vid Bruket stego vi i land - som äger en tämelig vacker stångjernshammar. Är bygd vid en liten å som här löper ned [i] Torneå älf.

Är besvärat ibland af vatnbrist - om sommaren - och står aldeles af köld ifrån febr[uari] Månads början til maji. - Hämtar sin malm från samma som Kengis - som förarbetar mer stångjern.

Snedt emot el[ler] något nerom var Turtula gästg[ifvare]g[ård].

Vi beslöto här at bese Niemi berg - bekant så väl för Fransosernes mätning som af dem hogel[ige]n berömt för sin belägenhet.

Ekholm blef kvar i Turtula.

Underrättelse om en lapp fingo vi som sides utmed vägen var at fingo (!) [finna] - vi gingo kl. 8 E.m. öfver en lång kafvelbro - rodde öfver en sjö omkr[ing] 1/2 mil - kommo til mörka skogar med resliga och smala trän - blandad med större tallar - sedermera myror och moras. En förträffel[ig] läskande spis funno vi här i mossarne - Hjortron stora som tumändar - höllo på som bäst mogna.

Vi åto - prisade försynen som gifvit desse ödsliga trakter en så kostelig läckerhet.

25. [Juli]. Knappt hunno vi äta oss ledsna deraf oagttat största öfverflöd.

Åter hastade vi våra steg och kommo genom skog och Moras til Lappens Renställe - Men då var Lappen ren flyttad derifrån.

Vi gingo från detta ställe och stälde vår kosa åt Niemivara - funno efter mycket gående en båt som vi ett långt stycke släpade - i sjön - at komma öfver, där Niemi låg på den syd östra sidan.

Båten var mycket bräckelig. så fort vi öste, rann v[atten] in.

När vi skulle stiga i land, fick vår beledsagare höra lapphunden skälla - vi blefvo glade at träffa Lappen på ett ställe, där vi intet förmodat.

Men vi sökte honom än en gång förgäfvets. Lappen dref ikring med sin Renhjörd och gick undan oss. Vi lemnade åter vår kosa och gingo tillbaka opför Niemi Berg.

Detta berget förekom oss aldeles besynnerligt, äfven som det hade öfver måttan frapperat Fransoserne - På Norra el[ler] sjösidan var det likt andra höga berg betäckta med Renmossa - och åldrig tallskog; men på södra och s[yd]ost[ra] sidan steg det opp uti afsättningar - trappevis, här och där likt murar updragne af huggen sten, och rudera efter stora slot- el[ler] stenhus. På ett ställe var det liksom en Port murad af fyrkantig ordentlig sten.

Utsigten var mycket vacker - vidsträkt, öfver en mark blandad af skogar, kärr, släta moar, åar, bäckar i sic-sac - sjöar.

På bergsspetsen syntes qvarlemningar efter mätnings förrättning[en] och uthuggning[en] åt Kittis, Pulingi, Avasaxa, Horrilakeru.

På Bergsspetsen fingo vi höra Lapphundarne tydlig[en] skälla och efter något ognande ikring oss fingo vi se en Renhjörd, som gick i bet och dref omkring på en vacker ma ängs slätt. Vi skyndade oss ned - i tanka at hinna denna - til Lycka träffade vi en annan hjörd -som förbi bergsfoten fördes hem af Lappen til kåtan, honom åtföljde vi. I kåtan voro 2ne hushåll, en Enka med sina 2ne Dottrar - som nu i det samma kom hem med sin Renhjörd, och en gammal man och käring.

Kl. 9 f. m.

Vi funno här mycket likt den förre Lappens.

Hvilan var oss mycket kär. Vi åto väl litet af den mjölkrätt som lappen framsatte för oss. Men ögonen och lemmar voro förtungade af den svåra gång[en]. Vi sofde förträffelig[en] väl på Renshudar i kåtan.

Vid upvaknandet funno vi himmelen öfver alt mulen och snart ofverskölgdes vi af ett stridt regn.

Kåtan var nog bråklig och med slarvigt öfverdrag täkt - knapt var något ställe fri från dropp.

Men vi töfvade endok häldre öfver än gifva oss ut i det stridaste regnet. Emedlertid togo Lappen fram at förrätta sina hushållssylor. Det vi önskade. Han satte fram en gryta med Renmjölk til ostning.

På sakta Eld som vanl[igt]. Löpet var oplöst i vassla som han hælde i gryta, lät stå litet lykt orörd. - Nästan all mjölken hade då satt sig til en tjock massa - föga eller intet hvassla. Den hvasslan som vid kramningen af osten blef slogs tillbaka i grytan, som tillika med annan vassla och litet lemnad ost koktes til en soppa lik den förre vi åto. Den framsattes för oss - i deras stora träskål - men var nog mächtig spis - bättre var ostplåcket som [vi] ock åto af.

Änkan förrättade sen samma göromål.

Fullkomligt uphåls väder var fåfängt at afvänta den dagen. Vi begåfvo oss dels ren, dels at bli mer våta på vägen.

En kortare väg togs öfver flere sjöar - 3 - den mellersta, var minst - honom hade vi nära fått gå omkring, om til Lycka ej en karl varit i negden i fiske som hjälpte oss öfver med sin båt. Den sjön närmast Niemi var 3/4 mil lång, mäst trind. Låg djup emellan berg. Hvarföre han dref braf vågor. Kl. 11 om natten kommo vi åter til Turtula til vår kamerad. Här fick jag se en ledsam förlust som skedt under min frånvaro. - Ekholms hundvalp hade huserat med mina nedtagne Lappske örter.

Det besynnerligaste var at en af de raraste, var aldeles borta. - Polypodium (nov.) [en ormbunke] han stod mycket vacker och växte.

26. [Julii]. Rastade vi öfver något - reste

Efter middagen endast til Matarengi gästg[ifvare]g[ård]. Det var nog stormigt på Elfven - motvind - blåste så starkt at karlarne måtte taga i land något litet.

Af forssar gingo vi igenom Catila - som är både stor - lång och på sina ställen förfärlig, utför klippor.

27. [Julii]. Söndag. vi rastade något på Matarengi gästg[ifvare]g[ård]. Sågo om våra samlingar.

Eftermiddagen gorde vi en visite hos Kyrkoherden [Olof] Sandberg.

Sjelf var KyrkH[erden] bortrest. Vi träffade ett godt sällskap der.

Bland andre undfägnade adjunct Pastoris oss med allehanda artiga discursur.

Exempel på hans skickelighet at lära språk, var at han ifrån Jultiden til nu hade lärt sig så at han kunde Predika på finska - ifr[ån] at kunna ingen finska.

Här trackterades vi med Åckerbär, desse norrlandens Mullbär el[ler] Vindrufvor. Jag kan ej utsäga smaken, den är förträffelig.

Vi blefvo qvar och spisade Nattvard.

Belägenheten omkring Öfre Torne är genom täck.

Vägen är högländt anlagd, med h[öga] berg på ena sidan, vacker betesmark nedanfö - i Elfven äro vackra strödda holmar, aflånga.

Isynnerhet förträffel[igen] vackert utseende 1/4 mil ifr[ån] Öf[re] Torne på backarne, täflar med hietaniemi.

Genom det låga vatnet i Elfven voro bäckar och grenar uttorkade som gorde vackra ritningar i de gröna jämna ängsfälten.

Närmare Niemi gästg[ifvare]g[ård] ligger Berget Lupiovara som är nog likt Niemivara, men mera kalt, ej så til utseendet reguliert huggna afsättning[ar]. - ej besågs.

Niemi bodar bättre byggde än Mangårds husen.

Litet derifrå färgas man öfver Armajocki, en stenbro är der tilärnad.

28.[-30. Julii]. til Hietaniemi - kommo vi morgon stund. Hvilade litet. Helsade på Comminister [Erik] Burman.

Blefvo väl emottagne och undfägnade, var vår jämnårig.

Ekholm hvilade i Hietaniemi.

[Bild: Nedre delen av Torne älv från karta, upprättad 1736 för landshövding Gyllengrips resa samma år av lantmätaren Esaias Hackzell. (Ur: Tobé, E., Fransysk visit i Tornedalen 1736-1737. Luleå 1986.)]

Hvita berget el[er] Huitaperi syntes gent öfver Elfven. Hade ej vår Cassa varit så ringa, hade vi besökt det.

Der berättades hvita lingon växa. Capit[ain] [Jacob] Turdfield skall derifrån låtit sända insyltade ända til Hofvet.

Kl. 10 kommo vi til Karungi.

Vid Karungi i Elfven växer mycket en sagittaria [pilblad] - som kan väl skiljas från den vanl[iga].

[Bild: Artbeskrivning på latin, kopa från originaltexten]

Kyrkan var ganska liten. Sacristigan afskiftad i Kyrkan, knapt 2 al[na]r bred.

Vi voro i Karungi öfver til **d[en] 31 [Julii]**.

roade oss med allahanda.

Smör tiond tages här opp af Prästerna sjelfva.

Trakterades af det goda folket väl. i synnerhet med hjortron. Hjortronmjölk.

Samlade insecter.

31. [Julii]. Til Torneå stad.

träffade Gröndahl, som rest åt Enara sidan. - Skutit braf fogler - andre Naturalier måttligt.

[1.-2. Augusti]. Här hvilade vi åter öfver, delade våra naturalier. H[err] Ekholm skulle skiljas vid oss.

3. Aug[usti]. Följde jag Ekholm åt til Kemi - Natten var kall - togo hus på gästg[ifvare]g[ården] Laevianiemi, flere små älfver passerades - åsar emellan Raumo tämel[igen] stor -

Vid ankomst[en] var [kyrkoherden Erik] Castrén borta. Jag rodde ut i Kemi Elf, som var mäst så stor som Torne - mer grund.

fan Potent[illa] Norv[egica] [norsk fingerört].

En pil lik Salix triandra [mandelpil]. Prästg[årds]ängen Osmunda strut[iopteris] [strutbräken] ömnogt.

E. m. kom Castrén hem. Fick af honom Ett par Ex. af Cypriped[ium] [bulbosum] [norna]. Stället utmed Landvägen och på en backe, i buskar på ängen.

4. [Augusti]. Helsade på en munter fru Sterner, som bodde på andra sidan om ån. bägge åbräddarne voro vackert bebodde.

Kl. 5 e. m. tillbaka til Torneå.

Gröndahl rest - fartyget stannat.

5. [Augusti]. for jag ut med en hjälpbåt - fartyget var vräkt på sandbank.-

Hannicari -

Återresan från Torneå stad. [Originalt i Uppsala universitetsbibliotek (S 40)]

Uti **Augusti m[ånad] den 9.** kl. 11 från Torneå stad. Vädret regnagtigt och kalt. Spisades middag hos Comminister [Fredrik] Engelmark. Han träffades på en auction i Haparanda. - Kor såldes der för 90 à 100 d[ale]r stycket.

Saefvits Kl. 6 E.m.

Här bruktes liar liksom i Kemi, som hade träarf, 2 à 3 al[na]r långa, ena ändan gick öfver armen, urholkat ell[er] bögd.

Sangis Kl. 8. Ligger väl utmed ån. Sangis ån stor som Stång[ån] - kallas jocki. Oja heter liten bäck. Sangis jocki, är en gren af Torne el[le]r Calix Elf.

Sangis var första by där svenskt tungomål mötte oss. Kornet började mogna, var här redan skurit och opsnedat (krakat) korn med en nek under - de andre hattade oppå, med stor ändarne åt en led.

Kl. 11. uti Landtjerf. Som natten var kall - togo vi här hvila.

Lieutenant Ensköld hade odlat detta hem, bodde nu här.

10. [Augusti]. Kl. 8 reste vi derifrån, sen vi druckit Caffé och Magister Rutström yppat sig för fru Lieutenantskan, at han läst för Hennes son.

Mycket steril mark var omkring Landtjerf. berättades at vid nerliggande sjö voro förträffliga frukt bärande ställen. När vi kommo til Calix kyrka - stod Prästen på predikstolen.

Comminister [Crispin] T[h]ingval[1] - förklarade Jesu välgörande - i ans[lutning] til Marc[us] 7. skada at han med barmhertigt (faseligt) skrikande skämt bort sit naturliga mål hvaraf hans pathetiska ämne äfven led. Folket voro väl klädde. Qvinfolken granna med triumphant myssor och silkeskläden (nästan öfver alt). Manfolken i grå och blå valmars råckar.

En del hade finnernas tjengskor och stöflar,

Kyrkväktarn slog folket tidt och ofta til andakt.

Vi spisade middag hos kyrkoherden [Olof] Örnberg. En värdig och hederlig prästman. Ägde en Talrik famille. har haft 20 Barn med en hustru. 11 lefva.

Eftermiddagen följde vi sochne skrifv[aren] Salander hem - til Näsby för at resa ut til hafsholmarna med honom. i brist på folk i denna bråa tiden - måste vi åtnöjas med at komma til de närmsta holmar i Calix Elf.

Elfven är fisk rik. til bevis vitjade Salander sin fisk ref (lagd som ålref). Jag har aldrig förr sedt så stor fångst af utvalde abborrar.

Någre jäddor fiks ock - på hvarannan, ibland på hvar krok ficks en stor abborre (bete af småmört.)

På de närliggande holmar tänkte vi träffa Angelica archangelica [kvanne] - men förgäfves. funno - Lycopodium inundatum [strandlumner] ymnogt. vid aftonen Öpna hafvet låg framför oss - och vackra holmar; men natten, vår lilla båt och svaga hjälp at ro - forbiödo oss vidare - vi foro åter, åtföljde Salander hem - fingo en delikat måltid - af abborrar gäs mjölk och sallat. togs prof af kopparmalm som han tagit på Leos. skäret.

Gingo kl. 11 tillbaka at hvila det återstående af natten i Calix prästg[ård].

11. [Augusti]. kl. 8. stego vi opp.

Förmiddagen tilbragtes med hvarjehanda glam (tal) - mäst rörande landets hushållning.

Kl. III d[en] 11 Aug[usti] reste vi från prästg[ården] öfver Calix Elf och färga. Ån stor, mycket mindre än Torne - större än någon jag sedt i Götha land.

Grötnäs passerades förbi -

Gästg[ifvaren] berättade at de ej mer försökt Islands mossan än det vi vist dem. En hustru at de försökt honom - men dess beska (hade hon sagt fördom, sagt sant) hindrat dem från dess bruk.

På lika sätt sade gästgifvaren at de ej kunde äta Potatoës.

Monsbyn kl. III.

Stora moar - togo mot oss.

Töre kl. 6. väntades något.

Hvitån passerades, ån, som ran uti en vacker och fruktbar mark, var tämel[igen] stor. litet derifrån Hvitå gästg[ifvare]g[ård] i en stor by - välbygd; ny bygnad, höga rum. Spis och kakelugn uti gästg[ifvare] stugan. Artig invention at hänga grytan på.

På sidan af spisen stod

[Bild: Teckning av "invention at hänga grytan på"]

Kl. 10 til Råneå gästg[ifvare]g[ård] hvilade der öfver natt.

Råneå kyrkby - tämeligen stor - liknande en stad. Med båt foro vi Elfven (som hon kallas) opför - at bese Melstens bruk.

På ängen vid Prästgården voro af bruksfolket 24 arbets hjon at slå hö åt kyrkh[erde] [Johan Peter] Vest-Eurén, som nu med hela sit hus var nedlagd i en svår gångb[ar] sjukdom.

Mycket sjukt på denna orten.

Ån var med stora Vassbänkar prydd. Snart fingo vi i ögnasigte en stor by, Prästholmen kallad. [Sägs at de velat bygga här kyrkan - men rifvits ned om natten].

Gårdarne Ytterbyn och Major bostället hade vi rest förbi.

En Canal har Prof[essor] MellerCreutz låtit gräfva at leda vatn förbi prästholms forssen til en upbygd qvarn - men detta arbete som mig syntes rätt ansenligt, har blifvit fruktlöst.

Skyltes på hela anläggningen deraf såsom illa stäld.

På andra sidan såg jag en Sqvaltqvarn som gick med bara /otäkta/ stenar, utan ombyggnad och mjölkar - mjölet soptes op på qvarngolfvet med en vinge.

En halfmil härifrån kommo vi til en liten å som flyter ner i Råneån. Den ror vår ledare oppför.

Stångjernshamrarna, som hördes gofvo oss strax tillkänna at vi ej voro långt ifrån Mellerstens bruk.

Bruket ligger väl belägit, i en fruktsam jordmon - hvarom redan vitna de goda opodlingarne.

Rörelsen i smedjan var stark. 2ne hamrar gingo i full gång.

Utom stång jern smides här äfven ankare.

Den bättre rörelse som bruket börjar få - har Inspector Löfgren, dess skickel[ige] förvaltare, mycken del uti.

Malmen hämtas från Gellivara, oändel[igen] rikhaltig, nylig[en] har bruks /mas/ mästararen blifvit underrättad at malmen duger at smälta utan tilsats, (lik Dannemora ?) Häraf kan den bli det första verk i riket. Hädan efter skal masugn anläggas vid Gellivara.

Opodlingar äro redan stora - större äro tilärnade.

Hela denna dråpeliga plats och vidsträckt[ä] egendom kostade i inköp först 600 d[aler] k[o]pp[armynt]. En stor bruksbyggnad var påbegynd at hysa alla bruksarbetare under ett tak - 22 rum i två våning[a]r.

Mot afton reste vi til Råneå åtfölgde af Inspect[or] Löfgren.

Vi träffade bruksfolket. Det var roligt at höra med hvad lämpa och munterhet han talade vid folket, det de skulle följande dagen hjälpa sin Präst.

Vi hvilade i hans (Löfgrens) kyrkstufva.

Morgonen **d[en] 12. aug[usti]** helsade vi på Comministern [Wilhelm] Hernodius - Fru och Dottren voro endast Hemma - alla andra ut på arbete.

En öfvermåttan munter flicka - gaf oss The af melamp[yrum] silv[aticum] [skogskovall], ach[illea] millef[olium] [rölleka] etc.

Vi reste förbi Persön gästg[ifvare]g[ård], ett ställe som bör i hog kommas för sin vackra belägenhet. de vidsträcktaste ängsfält på båda sidor - gården på en vacker högd, stod nu omklädd med en rik skörd. Litet rågsäde började här visa sig - men ej mogen - kornet mognar här först.

Til Lule g[amme]lstad kl. 3 E. m. spisade Lax, sötmjök med blåbär uti - i sällskap med Löfgren - Löfgren tog derpå afsked af oss - han reste til Lule Nystad.

Vi helsade på Probst[en] [Jonas] Hollsten, som nu mådde nog bättre än i våras - fingo af honom några vackra växter. Äfven fick jag af adj[unkt] Nic[las] Björk en /ny/ under n[amn] af Chlora [?].

Den nylig[en] anlagde trädgården besågs som stod öfvermottan herlig, af kol - Pepparrot (mäst jag sedt nyl[igen]) Potatoës, tobak (ej synnerlig stor) Lök, morötter, andre köks saker. Gurker ock pomper hade ock kommit til god växt.

På blomster qvarteret blomade Convolvus tricolor [blåvinda], C[repis] rubra [rosenfibbla], Coborbata [skäggbibbla], Calendula pluvialis [väderspåman], Dianth[us] barb[atus] [borstnejlika], Lotus tetragonolob[us] [sparrisört], Lathyrus odoratus [luktärt], Reseda odorata [luktreseda].

Malörten träffades, men planterad. Siberiska ärrträdet trifves braf - var vid mans högd.

Om Natten var jag illa mående.

Evacuation 'anw kai katw' [sursum et deorsum = uppåt och nedåt] hjälpte mig.

Förmiddagen **d[en] 13. [Augusti]** besågs ett nybygge som Probst[en] låtit taga opp. Platsen och ägorne var köpte af Lule-stad, som här omkring gammalst var ägare.

E.m. spelade jag trisette. Mag[iste]r Rutström gorde visite hos sine släktning[a]r etc.

Kl. 10 **d[en] 15. [Augusti]** reste vi in til Lule-Nystad. Staden ligger väl, på en half ö, mot söder (är) af öppna skärgården - sunnanväder gör der hamnen osäker, men så mycket säkrare är han på norr, hit seglas förbi landt udden. flere fartyg lågo der.

Til det yttre såg han något sämre ut än Torneå - til välmågan skal vara bättre, största handel med bräder och tjära. Vi voro som hastigast inne hos Borgm[ästare] Bergström.

Kyrkan stod under bygnad, sacristig[an] vid främ[r]e ändgafv[eln] med Predikstolen öfver altaret, emellan sacrist[iga]n och öfverrumet och kyrkan voro tilärnade fenster.

Assessor Langes hus och gård låg väl - hade ett litet bygt castell - färgat - af trä, til Lusthus.

Vid hemres[an] sågo vi 2ne Lappkåtor - der ingen ting syntes, utom fattigdom. Fingo der traktera oss med åkerbär. Desse lappar försörgde sig (med tiggande) bärplockande, korgar etc.

Hade intet haft renar.

Dagen - liksom den förra, vacker, strödda moln på himmelen.

Kyrkan i Lule g[amme]lstaad är stor, med 7 läktare. Altartaflan kostbar. liknar Strängnäs altartafla.

Gäddvik Kl. 5. Lule älf öfverfors - Hon kan ej stängas med Laxpata som Torne, för sitt djup. En stor bro och ny rät väg är anlagd. nära Ersnäs, ginande öfver en hafsvik. - För Regnet lågo vi om natt i Ersnäs.

16. [Augusti]. Spisade middag hos Probsten [Theophilus] Gran. Ett hederligt och artigt Prästhus.

Major Rudenskiöld träffades.

Probsten talte om en underlig sjukdom, ett svärmeri - draks 2ne vin Biskops under måltid[en].

På 20 år har förs[amlingen] i Pithe fördubblat sig. Kyrkan bygd i kors, är vacker, med 5 läkt[are], (2ne, den ene öfver den andre på sidan af koret.) Vid middagen hade mycket folk k[ommit] til kyrkp[latsen].

L[ågo] om natt i Kinbäck ank[ommo] kl. 12. Vi spis[ade] och h[ade] nattqv[arter] för 6 styfver.

Reste **d[en] 17. [Augusti]** kl 6 f.m. fr[ån] Gästg[ifvare]g[ården]. regnagtigt,

Åbyn kl 7 **d[en] 17. aug[usti].**

Byske Kl. 1/4 i 9.

Litet från Sunnanå gick den förtretlige selpinnen ur, utan annan skada än at ett af ledjernen /på vagnen/ gick af - vagnen gorde en half Cirkel i backen och gick sakta i kull med bakhjulen.

Vi ankommo til Skellefteå prästg[ård] til Comminist[ern] [Erik Mellin] mellan Kl. 1/4 [i] 1. då der spisades. Vi bödos in - trakterades tarfvel[igen].

Besogs hans med Egen hand förfärdigade tuber, synglas - m.[m.]

Han berättade sig sjelf utan /synnerlig/ undervisning, af egen lust och tiltag lärt sig slipningen, hade flere slipanstalter. Sade at Professor Nordmark lärt honom passa rätta focus af tubglasen.

För at laga vår vagn togo vi hus uti ett bondhem.

Mag[iste]r Rutström sökte Häradshöfding Furtenback.

18. [Augusti]. Vid Gumboda är skogslöst, äfven til vedbrand rart nog på desse orter. (torde få skog, genom nya Landtmät[eri] delning[en].)

Lågo om natt.

19. [Augusti]. Regnagtigt.

Vid middagen spisades hos Probst[en] [Carl Johan] Nortman i Bygdeå. stålt bord, flere slags vin, 5 rätter mat.

Öfverstin[nan] Pauli och hennes dotter voro här.

Nära Djekneboda är en förträffelig utsigt. - Här trakterades vi med Hallonmjölk om afton och vi voro qvara. jag hade förtapp[at] Hoffbergs flora svecica, som jag för efter.

Djekneboda om natt.

D[en] 20.[Augusti]. Regnagtigt. - Säfvar gästg[ifvare]g[ård] låg vackert vid ett bördigt åckerfält.

D[en] 22 aug[usti] Kl 3 E.m. fr[ån] Ume Stad, sedan vi der varit ett dygn - besett D[okto]r Naezéns samling[a]r [och] afhört concerter hos honom.

Natten i Ängersjö - vackra tracter voro lagde til rygga.

Hörnefors bruk låg emellan Ängersjö och Ava. - slutet af W[äster]bot[te]n förtr[äffeligen] vackert.

I Nordmaling spisades middag. Lungå - förtr[äffeligen] vacker natt.

D[en] 23. [Augusti]. Ut Önska - lågo - och spisade önskeligt - vackra husrum - gästgifv[aren] dödt.

D[en] 24. [Augusti]. Kl. 7 från Önska. - Gidea tämel[igen] stor, går i djup dal - stora backar. På vägen djup dunsand.

Söndag. Vi afhörde Predikan och spisade middag hos D[okto]r [Carl] Genberg i Arnäs.

Kyrkan ny.

Op i Sochnen mot Skäla, åt Åsele - ligger ett Berg, där en bonde skal smält silfver ur Malmen gort gäddrag.

Björna heter g[amma]lt opp på skogen Berget.

Hörnäs g[ästgivare]g[ård]. Skäla kyrka restes förbi - åskådades dess vackra belägenhet. 1/2 mil från här omkring sågo vi först ärtäckrar.

Nätra kyrka - bredevid Bjästa ån.

[Bild: Titelbladet till Samuel Liljeblads Utkast til en svensk flora... Andra Uplagan, tilökd och förbättrad. Upsala 1798. (Första upplagan trycktes 1792.)
Floran blev en mycket använd lärobok, då den kunde begagnas även av amatöbotaniker, som inte behärskade latinet. (Ur: Thule 1992, s. 57.)]

Spjute gästg[ifvare]g[ård] lågo vi om natt.

D[en] 25. [Augusti] vacker dag. Kl. 1/2 11 kommo vi til Dogstad. Uppehöllo oss litet vid Skula berg.

Bergsfoten från Landsvägen närmast (minst) 100 steg. De låga molnen sväfvade kring Bergsspetsarne. gofvo mycket vackra vuer.

Landet oändelig[en] omväxlande, mästa löfskog jag sedt - mycket asp.

Löfskog fälles til svedjeland - i långa remsor, som oändel[igen] väl befordrar gräsväxten.

Äska g[äst]g[ifvare]g[ård]. Husen brädslagne. Ulångers samh[älle] ligger utmed vägen fr[ån] hafvet.

Hafsvikar har man rest utmed hela v[ägen] fr[ån] Dogstad.

Folk, som bröt arre telning[ar] sågo vi, telningarne höggs i störar, som höbredor. från Äskja til Herrskog 1 5/8 mil.

Flere Bergstrackter likna nog fiällen med den skilnad; at barrskog äro här oppå bergen, då de der äro kala fält och högder. Bergsroten aldeles lika beväxte med löfskog - fiällbergen oändel[ige]n högre.

Vi helsade på Mag[iste]r Rutströms slägtinge i Nyböle.

Mag[iste]r Rutström blef illamående, hvarföre vi blefvo öfver några dagar. regnade mycket - gordes försök med Lich[en] Jsland[icus].

D[en] 29. [Augusti] reste vi från Lands skrivv[are] Forsberg i Nyböle - Bjerträ kyrka ligger i en vacker dal.

Öfverforo Ång[erman] Älfven vid gården Norrland.

Til gästg[ifvare]g[ården] Fräne - som [var] mycket vackert bygd. blef regn och Elakt väder at svårt at resa. vägen utskuren och stygg.

Kl. 11 kommo vi til Veda gästg[ifvare]g[ård] der vi hos godt folk fingo hvila.

D[en] 30. [Augusti] kl. 1 til Äland.

ifrån Veda til Äland 1 5/8 mil.

Från Äland til Hernösand 1 mil.

Mark - Bäckar och kärr voro upfylde af v[atten] som af den starkaste vårflod.

Vid Ångermanån, på backar silene rupestris [bergglim] i full blomma.

Vid Utansjö jernbruk, tilhörigt Nordån, växte Potentilla norvegica [norsk fingerört]. Äfven här och där utmed vägen Osmunda strutiopteris [strutbräken].

Kl. 2. kommo vi in til Hernösand.

Hälsade på D[okto]r Salberg.

Af Honom fick jag Satyrium nigrum [brunkulla], hans enda exemplar.

Kl. 5 kommo vi til Biskops prebendet Säbro. Af Biskop Hesselgren blefvo vi med all ynnest emottagne, blefvo där öfver 2dra Söndagen som tilstundade.

31. [Augusti] voro vi i kyrkan.

E.m. roade vi oss med lek och dans på Säbro, då främmande från staden äfven var hos Biskopen.

Emellan Grytje (1 3/4 mil) til Bringsta - fors förbi Jettendahl kapell - är vacker stenkyrka - ligger på en behag[lig] slätt. Bredvid Bringsta ligger Harmånger kyrka - stentornet särskilt.

Fors öfver en å, Norr[ån].

Til Wia 1 1/2 mil. oländig mark.

f[ors] til Sanna 1 mil.

Hudviksvall restes forbi, Kl. 1/2 10 k[om] vi til Iggesund. Gästgifverskan låg druken - hvarföre alt gick confyst til i oppassing.

Kl. 6 **d[en] 9. [September]** reste vi åter på vår vagn. Vägarne äro i de stora stenbackarne med mycken konst och arbeten anlagde. Njutångerz kyrka restes forbi. Liten. skal ha vackra prydnader.

I Enånger mecket stembunden mark.

Björkar voro här ej mer masurerade än på andra ställen.

[Bild: Bilaga 1. Sommarvägen med båt till Juckasjerfvi]

[Bild: Bilaga 2. Några hus Curer]

[Bild: Bilaga 3. En tröskvagn - i Nyböle ångemanland]

[Bild: Bilaga 4. Karta över resan]

Litteraturhänvisningar

Som nämnts i förordet innehåller Skytteanska samfundets årsbok Thule årgång 1992 s. 45-60 en introduktion till Liljeblads lapska resa av Karin Snellman.

Denna färd avskräckte ingalunda Liljeblad från vidare studieresor. Under somrarna 1789-1799 besökte han de flesta svenska landskap i södra Sverige. Resejournaler skrevs och i utdrag har vissa av dessa tidigare publicerats framför allt i olika hembygdsböcker. Om hans resa i Dalsland 1797 finns en omfattande uppsats av Per Hultqvist i Svenska Linnésällskapets årsskrift 1988-1989 s. 25-54. I denna presenterar Hultqvist även ingående Samuel Liljeblad, hans insatser och ställning vid Uppsala universitet och de viktigaste av hans tryckta skrifter. Till denna översikt hänvisas i första hand rörande Liljeblads liv och verksamhet.

Lektor Sven Kilander har nyligen utgivit Liljeblads resa i Västergötland 1797. Den finns publicerad med inledning och kommentarer i Västgötalitteratur. Tidskrift utgiven av Föreningen för västgötalitteratur 1990 s. 15-43.

Samlade förteckningar över Liljeblads verk och övrigt källmaterial finns naturligtvis också i gängse uppslagsverk. Hänvisningar kan här ske till Svenskt biografiskt lexikon, Band XXIII s. 4-6, Stockholm 1980-1981, och Biografiskt lexikon öfver namnkunnige svenske män, Ny rev. upplaga, Band 8 s. 140-142, 414, Stockholm 1876.

Samuel Liljeblad gifte sig 1809, vid fyrtioåttå års ålder, med Johanna Christina Ekfors. Hon var då tjugo år och dotter till komministern i Skuttunge Johan Ekfors. Liljeblad var då borgströmiarsk professor vid Uppsala universitet och när han avled 1815 hade han hunnit få två söner och en dotter. Fru Liljeblad levde sedan kvar i Uppsala till sin död 1867.

URKUNDEN

1. **KYRKIO LAGH brukatt aff gamble praepositis.** Utg. av Sven Hansson. 1987. Pris: 20 kr.
2. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Ångermanland. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
3. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
4. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Medelpad. Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.
5. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från landsförsamlingarna i Jämtland-Härjedalen. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
6. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från trivial- och stadsskolorna i Västerbotten. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
7. **Ludvig Bergström: ANTECKNINGAR FRÅN MISSIONSRESAN BLAND TÄRNA OCH SORSELE LAPPAR SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1988. Pris: 40 kr.
8. **ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.** Svaren från lappmarksförsamlingarna. Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.
9. **Walter Gustafsson: UTDRAG UR DAGBOKSANTECKNINGAR GJORDA UNDER EN FÄRD I LAPPLAND SOMMAREN 1880.** Utg. av Karin Snellman. 1989. Pris: 40 kr.
10. **Israel Lindahl: BESKRIVNING ÖVER UMEÅ SOCKEN OCH UMEÅ STAD ÅR 1771.** Utg. av Margit Wennstedt & Karin Snellman. 1989. Pris: 50 kr.
11. **Konstantinov & V.J. Struminskij: KORT ÖVERSIKT ÖVER DEN ELEMENTÄRA UNDERVISNINGEN I RYSSLAND.** Moskva 1953.

Övers. (15-1600-talen) och utg. av Margareta Attius Sohlman. 1989. Pris: 30 kr.

12. **Johan Anders Linder: BESKRIFNING ÖFVER UME SOCKEN OCH STAD I WESTERBOTTENS LÄN OCH FÖRSTA FÖGDERIET. 1857.** Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
13. **Peter Fjellstedt: RESEBERÄTTELSE FRÅN LAPPLAND 1857.** Med inledning och bibliografi av Carl F. Hallencreutz Utg. av Karin Snellman. 1990. Pris: 50 kr.
14. **Fredrika Linder: DAGBOK ÖFVER MIN RESA FRÅN FÖDELSEBYGDEN TILL WESTERBOTTEN OCH NORSJÖ ÅR 1814.** Utg. av Karin Snellman. 1991. Pris: 50 kr.
15. **Samuel Liljeblad: DIARIUM FÖR EN LAPPSK RESA.** Anträdd d. 29 Maji 1788. Utg. av Karin Snellman & Margit Wennstedt. 1994. Pris: 60 kr.
16. **Helge Dahlstedt: MÅLAREN PELLE MOLIN.** Utg. av Carl-Henrik Berg, 1996. Pris: 40 kr.